

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET
INSTITUTE OF MIGRATION

ARJA MUNTER

Tutkimuksia
Forskningsrapporter
Research Reports
No 1 - 1983

MUUTTOLIIKE JA VIIHTYVYYS
LÄNTISELLÄ UDELLAMAALLA

TURKU, FINLAND 1983

Arja Munter

MUUTTOLIIKE JA VIIHTYVYYS LÄNTISELLÄ UDELLAMAALLA

ISSN 0780 - 8909

ISBN 951-9266-26-7

Turun yliopiston offsetpaino, Turku 1983

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	I
I TIIIVISTELMÄ	1
II TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
2.1. Tilastot	9
2.2. Haastattelututkimuksen perusjoukko ja tausta	9
2.3. Muuttoliikkeen tilastollinen tarkastelu	13
2.4. Tutkimuspopulaation rakenne	16
III TUTKIMUSPOPULAATION ELINOLOSUHTEET	19
3.1. Työllisyys ja työelämän laatu	19
3.2. Asuminen	28
3.3. Vapaa-aika	33
IV MUUTTOHALUKKUUS	41
4.1. Yleistä	41
4.2. Muuttahalukkuuden suuntautuminen ja potentiaaliset muuttajat	42
4.3. Muuttahalukkuus ja elinolosuhteet	45
V JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	53
LIITETAULUKOT 1-10	59
LÄHDELUETTELO	63

ESIPUHE

Siirtolaisuus on maamme ruotsinkielisiltä alueilta ollut kautta aikojen hyvin voimakasta. Siirtolaisuuden ja maassamuuton seuraukset ovat olleet huomattavat. Kuntien on pystyttävä tarjoamaan tyydyttävät palvelut molemmille kieliryhmille. Tämä vaatii taloudellisia resursseja. Muuttoliikkeellä on vaikutusta myös kaksikielisten kuntien kielirakenteeseen. Siirtolaisuus vähentää erityisesti ruotsinkielisten osuutta kunnissa. Samanaikaisesti on muuttoliikkeellä vaikutusta kieliryhmien luonnolliseen väestölliseen uusiutumiseen.

Maassamuutto on viime vuosina vähentynyt ja siirtolaisiksi lähteneiden osuus on suhteellisen stabiili, mutta erityisesti Uudelta maalta on ruotsinkielisten siirtolaisuus ollut voimakasta suhteessa väestöpohjaan.

Länsi-Uudenmaan seutukaava-alueen kunnat, joiden alueella siirtolaisuus on ollut erityisen voimakasta, kiinnittivät vuonna 1979 huomiota muuttoliikkeen negatiivisiin seurauksiin. Haluttiin löytää välineet, joilla voitaisiin hillitä siirtolaisuutta. Eri toimenpiteiden valintaa ja soveltamista varten tarvittiin kuitenkin tietoa niistä tekijöistä, jotka vaikuttivat muuttoliikkeeseen. Tähän liittyen suoritettiin kesällä 1980 muuttoliiketutkimus Hangon, Tammisaaren, Karjaan, Pohjan, Inkoon, Siuntion ja Tenholan kunnissa. Tutkimuksen tekijänä oli Siirtolaisuusinstituutin tutkija, VTM Arja Munter ja raportti valmistui aikataulun mukaisesti vuonna 1981. Tutkimus "Flyttning och trivsel i Västra Nyland" julkaistiin vuonna 1982 Svenska Litteratursällskapet nämnd för samhällsforskning -sarjassa. Projektin kustannuksiin osallistui em. kuntien lisäksi myös työvoimaministeriö.

Tämä lyhennetty suomenkielinen versio perustuu täysin alkuperäiselle käsikirjoitukselle, josta on vain jätetty pois lähinnä teoria-osa sekä taulukoita. Tämän supistetun version on toimittanut Siirtolaisuusinstituutin tutkimussihteeri, VTL Ismo Söderling.

Olavi Koivukangas

Siirtolaisuusinstituutin johtaja

I TIIIVISTELMÄ

Tutkimus sai alkunsa Läntisen Uudenmaan kuntien aloitteesta, koska kuntien alueelta siirtolaisuus viime vuosina oli ollut runsasta suhteessa väestömäärään. Alueen ruotsinkielisten erittäin vilkas maastamuutto aiheutti vaikeuksia alueen kehitykselle ja kaksikielisten palvelujen ylläpitämiselle. Tutkimuksen käynnistämisvaiheeseen mennessä oli kuitenkin siirtolaisuuden kehityksessä tapahtunut myönteinen muutos, ja koska alueen kehityksen kannalta ei ole mielekäästä erottaa maassa- ja maastamuuttoa toisistaan, ulotettiin tutkimus koskemaan myös maan sisäistä muuttoliikettä. Tutkimus käynnistyi elokuussa 1980, ja sen rahoituksesta ovat vastanneet tilaajakunnat Hanko, Tammisaari, Karjaa, Siuntio, Inkoo, Pohja ja Tenhola sekä työvoimaministeriö. Tutkimustyö suoritettiin Siirtolaisuusinstituutissa.

Tutkimuksen tarkoitus on 1) selvittää lähtöalueen olosuhteiden vaikutusta muuttoliikkeeseen (muuttoliikkeen objektiiviset syyt), 2) kartoittaa muuttohalukkuuden laajuus ja potentiaalisten muuttajien ja paikallaanpysyvien demografisten ominaisuuksien ja elinolosuhteiden erot ja 3) selvittää yksilötason tekijät, jotka saattavat aiheuttaa lopullisen muuttopäätöksen ja jotka vähentävät muuttohalukkuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään elinolosuhteisiin.

Muuttoliikkeen objektiivisia syitä oli tarkoitus selvittää tilastollisen analyysin avulla, mutta kunnallisen tilastoinnin puutteellisuuden vuoksi oli tässä yhteydessä tyydyttävä muuttoliikkeiden kuvailuun. Tutkimuksen toisen osan muodostaa haastattelututkimus, jonka perusjoukkona olivat alueen 15-74-vuotiaat. Otoksen koko oli 470 henkeä, ja vastausprosentiksi saatiin 88.1 (414 vastausta). Otos suoritettiin kunnittaisena ositettuna otantana. Haastattelututkimuksessa on analyysimenetelmänä käytetty ristiintaulukointia.

Muuttoliikkeen tilastollinen tarkastelu. Tutkimuspaikkakunnista Hangossa, Tammisaaressa, Karjaalla ja Pohjassa on teollistuminen tapahtunut muita kuntia aikaisemmin, eikä elinkeinorakenteessa enää 1950-luvun jälkeen ole tapahtunut suuria muutoksia. Ajanjaksolla 1950-79 ruotsinkielisten osuuden pieneminen oli huomattavinta Hangossa ja Pohjassa ja vähäisintä Tammisaaressa ja Tenholassa.

Vuosien 1970-80 välisenä aikana suurin keskimääräinen vuosittainen tulomuutto muualta Suomesta oli Siuntioon ja Tenholaan. Vähäisintä tulomuutto oli Karjaalle ja Pohjaan, joiden tulomuutto oli ollut voimakkaimmillaan jo aikaisemmin. Suuresta tulomuutosta huolimatta Siuntio ja Tenhola eivät saaneet suurimpia vuotuisia muuttovoittoja, vaan vähäisen kunnasta muuton ansiosta Inkoon ja Tammisaaren muuttovoitot olivat huomattavimmat. Vähäisen tulomuuton Karjaa ja suuren tulomuuton Tenhola saivat pienimmät keskimääräiset vuotuiset muuttovoitot. Pohjalle ajanjakso oli muuttotappiollinen kuntien välisessä muuttoliikkeessä.

Ajanjaksolla 1970-80 maastamuutto toisiin Pohjoismaihin oli suurinta vuotuisten keskiarvojen perusteella Tammisaaresta, Hangosta ja Karjaalta. Vähäisintä lähtömuutto oli Inkoosta ja Siuntioista. Suurimman keskimääräisen vuotuisen muuttotappion kärsi Karjaa, Tammisaaren ja Hangon saadessa seuraavaksi suurimmat muuttotappiot. Tenhola oli poikkeuksellinen sikäli, että tarkasteluajanjakso oli sille muuttovoittoinen.

Huolimatta kuntien välisistä eroista kielirakenteessa maastamuutto oli voimakkainta kaupunkikunnista niiden samalla kärsiessä suurimmista muuttotappioista.

Haastattelututkimuksen tutkimuspopulaation rakenne ja elinolosuhteet. Tutkimuspopulaatiosta oli miehiä 46 % ja suomenkielisiä 37 %, mikä vastaa alueen sukupuoli- ja kielirakennetta. Naimattomia haastatelluista oli vajaa neljännes, avo- tai avioliitossa olevia 67 % sekä leskiä ja eronneita 10 %.

Kolme neljäsosaa oli mukana työelämässä tutkimushetkellä. Työttömiä ei haastateltavien joukossa ollut. Kokonaisuutena työllisyystilanne oli hyvä, sillä epäaktiiveistakin vain 7 %:lla työelämän ulkopuolella olon syynä oli sopivan työn puuttuminen.

Ruotsinkieliset palkansaajat työskentelivät pienemmissä työpaikoissa kuin suomenkieliset. Palkansaajilla ilmeni keskittymistä kieliryhmittäin työpaikkaan tai työyksikköön. Heistä 15 %:lla liittyi työhön jokin epävarmuustekijä: irtisanomisen tai pakkolomautuksen uhka tai siirto toisiin töihin. Ruotsinkieliset tunsivat asemansa työpaikassa vakaammaksi. Pohjalaisista palkansaajista lähes kolmannes koki työnsä tulevaisuudessa jossain suhteessa epävarmaksi. Kaikista työllisistä viidennes piti työhönsijoittumismahdollisuuksiaan asuinkunnassa nykyisen työn ulkopuolella hyvinä, mutta lähes puolet oli sitä mieltä, ettei mahdollisuuksia ole tai että ne ovat huonot. Pessimistimpiä oltiin Pohjassa ja Siuntiossa.

Työlliset viihtyivät työtehtävissään erittäin hyvin, ja ruotsinkielisten viihtyvyys oli parempi kuin suomenkielisten. Ruotsinkielisten omakielisessä työympäristössä työskentelevät viihtyivät parhaiten työtehtävissään, mutta suomenkielisten työhön suhtautumiseen ei työpaikalla käytetty kieli vaikuttanut.

Työpaikkaan oltiin yhtä tyytyväisiä kuin itse työhön, ruotsinkielisten ollessa tyytyväisempiä. Yksityisen työntajan palveluksessa viihtyvyys oli heikompi kuin julkisyhteisöjen, ja palkansaajilla viihtyvyys huononi työpaikan koon kasvaessa. Suomenkielisten työpaikkaviihtyvyydelle ei työpaikalla käytettävällä kielellä ollut merkitystä, mutta ruotsinkieliset viihtyivät parhaiten omakielisessä työyhteisössä.

Haastatelluista puolet asui omistusasunnossa. Sidonnaisuus työnantajaan työsuhteasunnon kautta oli yleisempää kuin suomalaisilla keskimäärin. Ruotsinkielisillä ja syntyperäisillä

kuntalaisilla omistusasunto oli yleisempi kuin suomekielisillä ja kuntaan muuttaneilla, jotka edellä mainittuja useammin asuivat työsuhdeasunnossa. Eniten työsuhdeasunnossa asuvia oli siuntiolaisissa, pohjalaisissa ja tammisaarelaisissa.

Vain joka kymmenes oli jossain määrin tyytymätön asuntoonsa. Kieliryhmien välillä ei ollut eroa, mikäli asunto oli omistusasunto, mutta suomenkieliset olivat ruotsinkielisiä tyytymättömpiä sekä vuokra- että työsuhdeasuntoihin. Keskustan tai sen reuna-alueiden kerrostaloissa viihtyvyys oli heikointa. Asumisväljyys ja asunnon hyvä varustetaso kohottivat erityisesti suomenkielisten viihtyvyyttä. Tyytyväisempiä asuntoihinsa olivat karjaalaiset, tammisaarelaiset ja tenholalaiset ja tyytymättömiä pohjalaiset.

Asuinympäristöönsä ainakin melko tyytyväisiä oli tutkimusjoukossa 92 %. Naiset olivat miehiä tyytyväisempiä ja ruotsinkieliset jälleen tyytyväisempiä kuin suomenkieliset. Paikkakunnalle muuttaneet olivat tyytymättömiä kuin syntyperäiset asukkaat. Kerrostaloalueilla oltiin tyytymättömiä asumismiljööseen kun taas pientaloalueilla, nimenomaan keskustan pientaloissa, viihdyttiin parhaiten.

Ruotsinkielisillä viihtyvyys asuinympäristössä lisääntyi mitä ruotsinkielisemmässä naapuristossa asuttiin. Suomenkieliset eivät olleet omakielisessä naapuristossa tyytyväisempiä kuin kaksikielisten naapurien keskelläkään. Suomenkieliset olivat ruotsinkielisiä eristäytyneempiä naapureistaan sekä puhe- että vierailukontaktien suhteen. Ruotsinkielisillä naapuriston vieraskielisyys vaikutti voimakkaammin eristävästi kuin suomenkielisillä. Parhaiten viihtyivät asuinympäristössään tenholalaiset ja inkoolaiset. Heikointa viihtyvyys oli Pohjassa. Vapaa-ajan sosiaalisista kontakteista vierailut ystävien ja sukulaisten luo olivat yleisempiä ruotsinkielisillä. Maalaiskunnissa asuvilla ja syntyperäisillä paikkakuntalaisilla kontaktit olivat kiinteämmät kuin kaupunkilaisilla ja kuntaan muuttaneilla.

Kun sosiaalisiin toimintoihin lisättiin kontaktihakuiset toiminnot, tansseissa, diskossa ja ravintolassa käynti, eivät kieliryhmät poikenneet toisistaan. Myöskään maalaiskuntien ja kaupunkien välille ei muodostunut eroa. Näin maaseudulla asuvien vierailut ystävien ja sukulaisten luo olivat kaupunkilaisilla korvautuneet kodin ulkopuolella tapahtuvalla kanssakäymisellä tai kontaktien etsimisellä. Sosiaalisesti passiivisten osuus oli suurin Pohjassa.

Ajanvietto aktiivisten harrastusten (mm. ulkoilu, ohjattu näytteleminen, käsityöt) parissa oli yleisintä ruotsinkielisillä naisilla. Koulutus lisäsi harrastusinnostusta. Aktiivisten harrastusten asema oli sama maalais- ja kaupunkikunnissa. Passiivisiin harrastuksiin luettiin tässä yhteydessä lähinnä kirjojen lukeminen ja eri kulttuuripalvelujen käyttö. Naisilla kulttuuriharrastukset olivat yleisempiä kuin miehillä. Koulutus lisäsi myös passiivisten harrastusten suosiota. Kulttuuriharrastukset olivat harvinaisempia maalla asuvilla ruotsinkielisillä ja yleisimpiä ruotsinkielisillä kaupunkilaisilla. Passiivisimpia tässäkin suhteessa olivat pohjalaiset.

Kiinteät sukulais- ja ystäväkontaktit vähensivät suomenkielisten, mutta ei ruotsinkielisten muuttohalukkuutta. Myös vilkas sosiaalinen kanssakäyminen (vierailut, tansseissa, diskossa jne. käynti) vaikutti vähentävästi suomenkielisten muuttohalukkuuteen, mutta ruotsinkielisillä sillä oli muuttoalttiutta lisäävä vaikutus.

Yleisesti ottaen vaikutti erilaisiin vapaa-ajantoimintoihin osallistuminen lisäävästi suomenkielisten paikkakunnalle jäämishalukkuuteen. Ruotsinkielisten kohdalla taas oli päinvastoin.

Muuttohalukkuus, kunnan sisäinen muutto mukaanluettuna, oli suhteellisen vähäistä. Vain 18 % haastatelluista oli harkinnut muuttoa nykyisestä asunnostaan.

Muuttohalukkaista yli puolet oli aikonut ainoastaan vaihtaa asuntoa nykyisen asuinkunnan alueella, joka viides oli ajatellut muuttaa pois Uudeltamaalta. Joka neljäs aikoi muuttaa Uudenmaan sisällä, jolloin naapurikunnat olivat suosituin muuttokohde.

Kunnasta muuton suunnittelu oli yleisintä 25-54 -vuotiailla. Yleisesti ottaen oli muuttoalttius korkeampi naisten kuin miesten joukossa. Suomenkielisten muuttoalttius oli suurempi kuin ruotsinkielisten. Suomenkielisten suunnitelmat koskivat enemmän vain asunnon vaihtoa nykyisen kunnan sisällä. Niistä suomenkielisistä, jotka harkitsivat kunnasta muuttoa, aikoi joka toinen muuttaa Uudenmaan läänin ulkopuolelle. Ne harvat, joilla oli siirtolaisuussuunnitelmia, olivat ruotsinkielisiä.

Muuttoalttiusero syntyperäisten ja kuntaan muuttaneiden välillä oli pieni. Suurin muuttoalttius oli sellaisten kuntaan muuttaneiden joukossa, jotka olivat asuneet paikkakunnalla korkeintaan 10 vuotta, erikoisesti suomenkieliset kuntiin muuttajat olivat taipuvaisia muuttamaan pois kunnasta (22 %).

Kunnittain tarkasteltuna olivat lähtömuuttosuunnitelmat yleisimpiä hankolaisten ja tammisaarelaisten keskuudessa, kun taas tenholalaiset olivat tässä suhteessa paikkakuntauskollisempia. Kunnan sisälle suuntautuva muuttoalttius oli suurinta Pohjan ja Inkoon kunnissa.

Työlliset olivat epäaktiiveja useammin halukkaita muuttamaan kunnan sisällä. Palkansaajien keskuudessa ei ollut yhteyttä muuttoalttiuden ja työhön liittyvien riskien välillä (irtisanomisuhkan, lomautuksen tai toisiin tehtäviin siirron suhteen). Muuttoalttius ei ollut yhteydessä myöskään työpaikan sijaintiin. Voitiin kuitenkin todeta, että viihtymättömyys työssä lisäsi muuttoalttiutta sekä kunnasta muuttoon että kunnan sisäiseen muuttoon. Myös viihtymättömyys työpaikalla vaikutti lisäävästi muuttohalukkuuteen, erityisesti suomenkielisten kohdalla.

Potentiaalisilla lähtömuuttajilla oli keskimääräistä pienemmät asunnot kuin muilla ja asunnon omistussuhde vaikutti ratkaisevasti muuttohalukkuuteen. Omistusasuminen vaikutti vähentävästi muuttoalttiuteen. Suurinta oli muuttohalukkuus työsuhdeasunnossa asuvien keskuudessa: joka neljännellä oli suunnitelmia muuttaa kunnassaan toiseen asuntoon ja joka viidennellä oli muuttosuunnitelmia muualle Suomeen, lähinnä Uudenmaan läänin ulkopuolelle.

Tyytyväisyys asuntoon oli selvästi yhteydessä muuttohalukkuuteen: asuntoonsa vähintään melko tyytymättömistä harkitsi 47 % vaihtaa asuntoaan kunnan sisällä ja 28 % aikoi muuttaa kunnasta pois. Tyytymättömät ruotsinkieliset yrittivät useimmiten ratkaista ongelmansa muuttamalla naapurikuntaan tai muuttaa nykyisen kunnan sisällä, sen sijaan tyytymättömät suomenkieliset näkivät Uudeltamaalta lähdön paremmaksi vaihtoehdoksi kuin muuton naapurikuntaan.

Yksilön tyytyväisyys asuinympäristöönsä vaikutti yleisesti ottaen muuttoalttiuteen. Suomenkielisten ei tarvinnut välttämättä olla tyytymättömiä lähiympäristöönsä ollakseen halukkaita muuttamaan, riitti vain kun tyytyväisyys ei ollut paras mahdollinen.

Kaikki, jotka suunnittelivat siirtolaisuutta, olivat tyytyväisiä nykyiseen asuntoonsa ja lähiympäristöönsä. Yleisesti ottaen pitkänmatkan muuttosuunnitelmat eivät ole yhteydessä tyytymättömyyteen asumisolosuhteita vaan pikemminkin matalaa palkkaa kohtaan.

Eniten kunnasta poispäin suuntautuvaa muuttohalukkuutta oli siis toiseen Uudenmaan läänin kuntaan. Tämän jälkeen suosituimmat läänit olivat Turun ja Porin lääni sekä Keski-Suomen lääni. Muuttohalukkuutta ei esiintynyt lainkaan Ahvenanmaalle tai Vaasan lääniin.

Kunnasta muutostaan varmojen ilmoittamat muuton syyt olivat: asunnon koko ja mukavuudet, paremmat työmahdollisuudet ja muut työelämään liittyvät tekijät sekä opiskelu toisella paikkakunnalla. Esteinä kunnasta muutolle olivat asunnon puuttuminen, nykyisestä työpaikasta luopuminen, muuttopäätöksestä yksimielisyyteen pääsy perheessä, työn puuttuminen tulopaikkakunnalla, lasten päivähoitoon ja koulunkäyntiin liittyvät seikat ja oman opiskelun keskeneräisyys.

Paikkakunnalta muutostaan toistaiseksi epävarmojen muuttopäätöstä vahvistaisivat ilmeisesti voimakkaimmin työhön ja työelämään liittyvät seikat, kuten työttömyys, pakkolomautus, työpaikkaristiriidat ja koulutusta vastaavan työn puuttuminen. Myös asuinympäristön viihtyisyyden heikkeneminen koettiin muuttopäätöstä vahvistavana. Avioero ja henkilökohtaisiin vaikeuksiin joutuminen lisäsivät yleensä muuttoalttiutta, samoin ennenaikaiselle eläkkeelle joutuminen. Työelämässä tapahtuviksi oletetut myönteiset muutokset, siirto paremmin palkattuun työhön ja työpaikkailmapiirin paraneminen, arvioitiin muita seikkoja useammin muuttopäätöstä heikentäviksi. Myös harrastusmahdollisuuksien lisääminen saattaisi vaikuttaa muuttohalukkuutta vähentävästi.

II TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1. Tilastot

Tutkimuksen ensimmäisen osan oli tarkoitus olla laajahko tilastollinen analyysi tutkimuskuntien väestön maan sisäisestä muuttoliikkeestä ja siirtolaisuudesta sekä näiden riippuvuudesta kuntien kehitykseen. Tässä yhteydessä kuitenkin oli luovuttava tällaisen analyysin suorittamisesta ja tyydyttävä suppeaan kuntien kehityksen ja muuttoliikkeiden kuvaamiseen. Syynä tarkastelun supistamiseen on kunnallisen tilastoinnin heikkous ja satumanvaraisuus. Koska kunnilla ei ole yhteneviä yleisohjeita erilaisten toimintojen ja demografisten tietojen tilastoinnista, eivät tilastot myöskään ole aina keskenään vertailukelpoisia. Toisaalta kaikissa kunnissa ei tilastointia suoriteta tai pystytä suorittamaan kuin välttämättömimmiltä osin.

Tämän selvityksen aikataulun puitteissa ei kuitenkaan ollut mahdollista mennä tietojen alkulähteille ja tuottaa itse tarvittavat tilastot. Tästä syystä raportissa on käytetty saatavilla olevia virallisia tilastoja, jotka on sitten muokattu eri takoituksia varten. Julkaistujen tilastojen lisäksi on käytetty Tilastokeskuksen julkaisemattomia tilastoja sekä Läntisen Uudenmaan Seutukaavaliiton toimesta tehtyjä tilastoja ja selvityksiä. Myös eri julkaisuissa, kuten Finlands-svensk rapport, ilmestyneet muokatut tilastot ja joissakin kunnissa tehdyt erityisselvitykset ovat olleet muodostamassa sitä tilastollista perustaa erityisesti ruotsinkielisten osalta, jolle tämä raportti pohjautuu.

2.2. Haastattelututkimuksen perusjoukko ja otanta

Haastattelututkimuksen perusjoukkona oli vuoden 1980 alussa tutkimuskunnissa henkikirjoilla ollut 15-74 -vuotias väestö. Otos otettiin satunnaisena ositettuna otantana. Kunkin osatoksen koko määräytyi tutkimusalueen ja ositteen (kunnan) 15-74 -vuotiaiden määrän suhteesta. Koska väestömäärä vaihtelee suuresti tutkimuskunnittain, otoksessa väestöpohjaltaan

pienimmissä kunnissa osaotos lukumääräisesti jäi pieneksi. Kuitenkaan koko otoskoon kohtuullisella suurentamisellakaan ei olisi ollut mainittavaa vaikutusta pienten kuntien otoksen kasvuun. Näin taloudellisia ja lukumääräisiä kriteereitä käyttäen koko otoksen kooksi muodostui 470 henkilöä. Erityisesti pienten kuntien kohdalla pidettiin tärkeänä vastausprosentin saamista mahdollisimman korkeaksi, ja tästä syystä otettiin myös n. 10 % varaotos kunnittain.

Seuraavasta taulukosta käyvät ilmi kunnittaiset otoskoot, tehdyt haastattelut ja vastausprosentit:

Taulukko 1. Otanta, tehdyt haastattelut ja vastausprosentit kunnittain

	Otanta	Haastattelut	Vastausprosentti
Hanko	115	86	74.8
Inkoo	40	39	97.5
Karjaa	81	71	87.7
Pohja	58	58	100.0
Siuntio	35	35	100.0
Tammisaari	108	93	86.1
Tenhola	33	32	97.0
Koko tutkimusalue	470	414	88.1

Pienten kuntien kohdalla haastattelu onnistuikin erittäin hyvin, mutta Hangossa kato oli noin neljännes. Hangon kato johtuu suurelta osalta siitä, että siellä esiintyivät suurimmat vaikeudet haastattelujen käytännön suorituksessa.

Tutkimussopimuksen mukaan tutkimuskunnat itse huolehtivat haastattelijahenkilökunnan hankinnasta. Ennen haastattelujen alkua haastatteliijoille pidettiin koulutustilaisuus.

Tutkimustulosten tulkinnan kannalta on erityisen tärkeää, että haastatellut vastaavat demografisilta ominaisuuksiltaan perusjoukkoa. Poikkeamien suuruudesta johtuu, kuinka luotettavia tuloksista tehdyt johtopäätökset ovat.

Seuraavassa tarkastellaan tutkimusjoukon ja perusjoukon ominaisuuksien vastaavuutta sukupuolen, kielen ja iän suhteen.

Taulukko 2. Sukupuolijakautuma tutkimusaineistossa ja perusjoukossa (%)

Sukupuoli	Tutkimus- aineisto	Perusjoukko
Miehet	45.9	49.4
Naiset	54.1	50.6
	100.0 (414)	100.0 (35 164)

Vastanneiden sukupuolijakauma poikkeaa perusjoukon vastaavasta siten, että naiset ovat ylliedustettuina tutkimusaineistossa.

Taulukko 3. Ikäjakautuma tutkimusaineistossa ja perusjoukossa (%)

Ikä	Tutkimus- aineisto	Perus- joukko
15-24	17.7	19.1
25-34	20.5	22.5
35-44	23.9	16.7
45-54	17.4	14.8
55-74	20.5	26.9
	100.0 (414)	100.0 (35 164)

Itse otannan ja perusjoukon välillä ei ollut huomattavissa eroja ikäjakaumassa, joten erot aiheutuvat kadosta.

Kaksikielisellä alueella ikäjakaumaa ehkä tärkeämpänä voidaan pitää kielijakautumaa. Koska 15-74 -vuotiaiden jakautumisesta eri kieliryhmiin ei ole virallista tilastoa käytettävissä, verrataan tutkimusjoukkoa koko alueen väestöön.

Taulukko 4. Suomen- ja ruotsinkielisten sukupuolittainen jakautuma tutkimusaineistossa ja tutkimusalueen väestössä (%)

Tutkimusaineisto		Tutkimusalueen väestö	
Suomenkielisiä miehiä	16.9	Suomenkielisiä miehiä	17.7
" naisia	19.8	" naisia	18.0
Ruotsinkielisiä miehiä	29.0	Ruotsinkielisiä miehiä	31.2
" naisia	34.3	" naisia	33.1
	100.0 (414)		100.0 (47 509)

Suomenkielisten kokonaisuus tutkimusaineistossa oli 36.7 %, kun se tutkimusalueen väestössä oli 35.7 %. Ero on tutkimuksen kannalta merkityksetön, samoin kuin eri sukupuolta olevien suomen- ja ruotsinkielisten väliset erot.

Koko tutkimusaineisto vastasi hyvin perusjoukkoa. Mutta kun on kyse ositetusta otannasta, yksittäiset osaotokset eivät aina ole pienoiskuva omasta osaperusjoukostaan, näin varsinkin silloin, kun on kysymys pienistä otoksista (vrt. Valkonen 1971, 77-79). Myös tässä tutkimusaineistossa kunnittaisissa otoksissa ilmeni vinoutumia, joita käsiteltiin tarkemmin alkuperäisen tutkimuksen luvussa 6.1.

2.3. Muuttoliikkeen tilastollinen tarkastelu

Suurinta keskimääräinen vuotuinen maassamuuton tulomuutto oli Siuntioon ja Tenholaan ja vähäisintä Pohjaan ja Karjaalle, joiden vetovoima oli ollut suurimmillaan ennen 1970-lukua, vilkkaimman kaupungistumisen aikoihin (katso liitteenä olevat taulukot 1-7).

Taulukko 5. Maassamuutto kunnittain, o/oo

Kunta	Keskimääräinen vuotuinen maassamuuton tulomuutto o/oo:na väkiluvusta	Keskimääräinen vuotuinen maassamuuton muuttovoitto o/oo:na väkiluvusta
Hanko	61.8	+ 8.5
Tammisaari	61.6	+ 14.8
Karjaa	52.4	+ 6.3
Inkoo	58.4	+ 15.6
Pohja	55.3	- 6.1
Siuntio	79.7	+ 10.1
Tenhola	65.0	+ 6.6

Suurimman vuotuisen maassamuuton tulomuuton kunnat eivät kuitenkaan saaneet osakseen suurimpia vuotuisia muuttovoittoja. Vähäisen lähtömuuton ansiosta suurimmat muuttovoitot kyseisellä ajanjaksolla kuntien välisestä muuttoliikkeestä saivat Inkoo ja Tammisaari, ja vasta kolmannella tilalla oli Siuntio. Huomionarvoista on, että kolmesta suurimman muuttovoiton saaneesta vain yksi on kaupunkikunta, joka lisäksi on tutkimuskunnista toiseksi ruotsinkielisin.

Vähäisen tulomuuton Karjaa ja suuren tulomuuton Tenhola saivat pienimmät muuttovoitot, ja maassamuuton suhteen poikkeuksellinen kunta oli Pohja, joka kärsi muuttotappiota ajanjaksolla 1970-80.

Muihin Pohjoismaihin suuntautunut muuttoliike tarkasteluajanjaksolla on vuotuisen keskiarvon perusteella ollut suurinta Tammisaaresta (vaikka Tammisaaren maalaiskunta ja Snappertuna

otettaisiinkin huomioon). Seuraavaksi suurimmat vuotuiset keskiarvot olivat Hangolla ja Karjaalla. Vähäisintä siirtolaisuuden lähtömuutto on ollut Inkoosta ja Siuntioista. Myös Tenholasta keskimääräinen lähtömuutto oli lähes yhtä alhainen kuin Inkoosta, mikä käy selville seuraavasta taulukosta:

Taulukko 6. Pohjoismainen siirtolaisuus kunnittain, o/oo

Kunta	Keskimääräinen vuotuinen Pohjoismaihin muutto o/oo:na väkiluvusta	Pohjoismaisen muuton muuttovoitto o/oo:na väkiluvusta
Hanko	6.8	- 2.7
Tammisaari	7.5	- 3.5
Karjaa	6.6	- 3.9
Inkoo	4.1	- 1.2
Pohja	5.6	- 1.1
Siuntio	3.9	- 1.6
Tenhola	4.4	+ 2.1

Kaupunkikunnista siis maastamuutto oli voimakkaampaa huolimatta kielirakenteellisista eroista. Toisaalta vähäisen siirtolaisuuden kunnat olivat maalaiskuntia, jotka myös poikkeavat kielirakenteeltaan toisistaan. On kuitenkin muistettava Inkoon kielirakenteen muuttumisen myöhäisyys.

Vaikka siirtolaisuuden lähtömuutto olikin korkein Tammisaaresta, ei sen vuotuinen siirtolaisuustappio ollut suurin, sillä Karjaan paluumuutto oli ollut niin vähäistä, että se sai tarkasteluajanjaksona suurimman vuotuisen muuttotappion. Kaupunkien kärsiessä voimakkaasta lähtömuutosta ne saivat osakseen myös suurimmat muuttotappiot. Pienimmät muuttotappiot taas tulivat Pohjan ja Inkoon osalle, vaikka Pohjan keskimääräinen lähtömuutto olikin suhteellisen korkea. Poikkeuksen tutkimuskunnista teki Tenhola, joka sai muuttovoittoa ajalla 1970-80.

Seuraavassa taulukossa on yhdistetty kunnittain siirtolaisuuden ja maassamuuton keskimääräinen nettovoitto. Kunnittaiset tulokset tarkoittavat siis vuosien 1970-80 keskiarvoa.

Taulukko 7. Kunnittaiset keskimääräiset muuttovoitot, o/oo keskiväkiluvusta. Suhdelukuun sisältyy sekä maassamuutto että siirtolaisuus

Kunta Kunnittaiset keskimääräiset muuttovoitot o/oo:na väkiluvusta

Hanko	5.8
Tammisaari	11.3
Karjaa	2.4
Inkoo	14.4
Pohja	- 7.2
Siuntio	8.5
Tenhola	8.7

Ainoastaan Pohjan kunnassa kehitys koko muuton osalta on ollut negatiivinen. Selvästi parhain kokonaistilanne oli Tammisaassa.

2.4. Tutkimuspopulaation rakenne

Kappaleessa 2.2. verrattiin tutkimuspopulaation rakennetta tilastotietoihin tärkeimmiltä osin. Kokonaisuutena otos vastasi tutkimuksen perusjoukkoa, mutta näin ei välttämättä ole pienien osaotosten laita. Tästä johtuen on aiheellista vielä hieman verrata tutkimusjoukkoa saatavilla oleviin tilastoihin. Lisäksi on selvityksen kokonaisuuden ja johtopäätöksen teon kannalta välttämätöntä kuvailla haastateltujen ominaisuuksia erityisesti niiltä osin, joista tilastotietoja ei ole käytettävissä.

Karjaalaisissa, tammisaarelaisissa ja hankolaisissa tutkimushenkilöissä olivat naiset yliedustettuina verrattuna paikkakuntien tilastonmukaiseen sukupuolijakautumaan. Maalaiskunnissa taas Pohjaa lukuunottamatta miehet ovat hieman yliedustettuina. Tästä seuraa, että sukupuolten pieni epäsuhde säilyy myös silloin, kun tarkastellaan tutkimusjoukkoa asuinpaikkakunnan kuntamuodon mukaan.

Taulukko 8. Sukupuolijakautuma kunnittain, suluissa miesten osuus kunnallisten tilastojen mukaan (%)

Sukupuoli	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siuntio	T:saari	Tenhola	Kaikki
Miehet	44.2 (50.0)	59.0 (50.2)	33.8 (48.7)	48.3 (49.9)	57.1 (52.4)	39.8 (47.3)	62.5 (51.5)	45.9 (49.4)
Naiset	55.8	41.0	66.2	51.7	42.9	60.2	37.5	54.1
	100.0 (86)	100.0 (39)	100.0 (71)	100.0 (58)	100.0 (35)	100.0 (93)	100.0 (32)	100.0 (414)

Naisten enemmyyteen vaikuttaa naisten vanhempi ikärakenne ja suurempi taloudellisesti epäaktiivisten osuus. Näistä syistä naisten tavoitettavuus myös päiväsaikaan oli parempi kuin miesten. Juuri kaupungeissa toimineilla haastattelijoilla oli mahdollisuus suorittaa haastatteluja myös päivällä.

Kunnittaisissa kieliryhmissä osuuksissa ei ollut merkittäviä eroavaisuuksia viralliseen tilastoon nähden. On tosin otettava huomioon, että tilasto on laskettu kaikista kunnassa kirjoilla olevista, mutta tutkimusjoukko koostuu 15-74 -vuotiaista.

Taulukko 9. Äidinkieli kunnittain, suluissa ruotsinkielisten osuus kunnallisten tilastojen mukaan (%)

Äidin- kieli	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siuntio	T:saari	Tenhola	Kaikki
Suomi	54.7	33.3	33.8	51.7	54.3	14.0	18.8	36.7
Ruotsi	45.3	66.7	66.2	48.3	45.7	86.0	81.2	63.3
	(50.0)	(74.2)	(67.3)	(42.8)	(51.1)	(83.0)	(86.2)	(64.2)
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(86)	(39)	(71)	(58)	(35)	(93)	(32)	(414)

Sukupuolten välillä ei ollut eroa eri kieliryhmiin kuulumisessa. Tilanne vastaa tutkimuskuntien sisäistä sukupuolittaista kieli-jakautumaa.

Ruotsinkieliset tutkimushenkilöt olivat keskimäärin vanhempia kuin suomenkieliset. Ruotsinkielisistä oli alle 35-vuotiaiden osuus 34 % vastaavan osuuden suomenkielisillä ollessa 46 %.

Taulukko 10. Ikä äidinkielen mukaan (%)

Ikä	Suomi	Ruotsi	Kaikki
15-24	19.1	16.8	17.6
25-34	26.4	17.2	20.5
35-44	23.0	24.4	23.9
45-54	16.4	17.9	17.5
55-74	15.1	23.7	20.5
	100.0	100.0	100.0
	(152)	(262)	(414)

Suomenkielisyys oli yleisempää alle 35-vuotiailla ja vastaavasti ruotsinkielisyys yli 34-vuotiailla. Vanhimpaan ikäluokkaan kuuluvista, 55-74 -vuotiaista, 73 %:lla oli äidinkielenä ruotsi.

Tutkimusjoukosta oli haastatteluhetkellä naimattomia lähes neljännes, avoliitossa asuvia 8 % ja avioliitossa olevia 60 %. Leskeksi jääneitä oli 6 % ja eronneita tai asumuserossa asuvia 4 %.

Taulukko 11. Siviilisääty sukupuolen mukaan (%)

Siviilisääty	Miehet	Naiset	Kaikki
Naimaton	29.5	16.5	22.5
Avo- tai avioliitossa	66.3	68.3	67.4
Eronnut, leski	4.2	15.2	10.1
	100.0 (190)	100.0 (224)	100.0 (414)

Naiset olivat miehiä harvemmin naimattomia ja miehiä useammin leskeksi jääneitä tai eronneita. Erot johtuvat naisten vanhemmasta ikärakenteesta ja toisaalta naisten avioliitonsolmimisiin alhaisuudesta. Ruotsinkieliset olivat suomenkielisiä haastateltavia useammin myös leskiä tai eronneita ja harvemmin naimattomia, mikä myös liittyy ikärakenteiden erilaisuuteen.

Suuri merkitys alueen kielelliselle kehitykselle kuten perheen yksittäisille jäsenillekin ja näiden sosiaaliselle kanssakäymiselle on sillä, mitä kieltä perheessä pääasiassa käytetään.

Taulukko 12. Kotikieli haastateltavan äidinkielen mukaan, perheen kanssa asuvat

Kotikieli	Äidinkieli		Kaikki
	Suomi	Ruotsi	
Suomi	86.5	3.4	33.8
Ruotsi	6.0	90.6	59.6
Molemmat	7.5	5.6	6.3
Ruotsi ja joku muu	-	0.4	0.3
	100.0 (134)	100.0 (233)	100.0 (367)

Taulukosta on havaittavissa, että kotikielenä yleensä on vastaajan äidinkieli. Selvimmin tämä on huomattavissa ruotsinkielisten haastateltavien keskuudessa.

Ainoastaan Pohjassa ja Hangossa suomenkielinen yksikielisyys perheessä oli yleisempää kuin yksikielisyys ruotsinkielisillä vastaajilla. Eniten molempia kotimaisia kieliä käyttäviä perheitä oli karjaalaisissa.

III TUTKIMUSPOPULAATION ELINOLOSUHTEET

3.1. Työllisyys ja työelämän laatu

Tutkimusjoukosta oli haastatteluhetkellä kolme neljäsosaa mukana työelämässä. Määrä on noin 10 %-yksikköä suurempi kuin kaikilla vastaavanikäisillä suomalaisilla vuoden 1980 kolmannella neljänneksellä. Miehistä työllisiä oli 77.4 % ja naisista 71.4 %. Naisten työelämässä mukanaolo oli huomattavasti yleisempää kuin työikäisillä naisilla keskimäärin. Tilastojen valossa onkin työllisten ja koko työvoiman osuus työikäisestä väestöstä Uudellamaalla suurempi ja naisten työhön osallistuminen yleisempää kuin muualla Suomessa. (Työvoimatiedustelu, III neljännes 1980; Hilpinen 1976, 42,43)

Työvoiman ulkopuolisista voidaan erottaa vapaaehtoisesti työvoiman ulkopuolella olevat ja tähän jostakin syystä pakotetut. Työttömiä ei tutkimusjoukossa ollut ainuttakaan. Muista itsestä riippumattomista syistä eli työkyvyttömyyden tai eläkeiän saavuttamisen takia työvoiman ulkopuolelle jääminen oli naisilla yleisempää kuin miehillä. Opiskelu ja kotitalouden hoito voidaan katsoa lähinnä vapaaehtoiseksi, arvoista riippuvaksi työelämän ulkopuolelle jäämiseksi. Opiskelu oli miehillä yleisempi syy työelämästä poisjäämiseen ja odotetusti kotityöt olivat yleisempi toimintamuoto naisilla kuin miespuolisilla vastaajilla.

Kieliryhmien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero haastatteluhetkellä olleen toiminnan suhteen.

Taulukko 13. Toiminta äidinkielen mukaan (%)

Toiminta	Suomi	Ruotsi	Kaikki
Palkansaaja	65.8	65.2	65.5
Yrittäjä	2.0	5.0	3.9
Maatalousyrittäjä	0.6	7.3	4.8
Varusmies	0.6	1.1	1.0
Opiskelija	11.2	5.7	7.7
Työkyvyttömyyseläkk.	9.2	4.2	6.0
Eläkkeellä	5.3	7.3	6.5
Kotitaloustyöt	5.3	4.2	4.6
	100.0 (152)	100.0 (262)	100.0 (414)

Ruotsinkieliset olivat useammin työllisiä kuin suomenkieliset, mutta toisen palveluksessa olevien palkansaajien osuudet olivat molemmissa ryhmissä yhtä suuret. Suomenkieliset olivat ruotsia puhuvia useammin työelämästä poissa sekä vapaaehtoisesti että pakonomaisesti. Ruotsinkielisillä eläkkeellä olevien osuus oli ikärakenteesta johtuen suurempi, mutta suomenkielisistä lähes joka kymmenes oli ennenaikaisella eläkkeellä.

Tutkimuspaikkakunnittain tarkasteltuna oli taloudellisesti aktiivien osuudet suurimmat Inkoossa, Pohjassa, Tammisaaressa ja Tenholassa.

Yli puolet tutkimushenkilöistä kuului työntekijäryhmään ja joka kymmenes oli yksityisyrittäjä. Naiset kuuluivat miehiä huomattavasti useammin toimihenkilöluokkiin ja vastaavasti harvemmin työntekijöiden ryhmään.

Taulukko 14. Sosiaalinen asema sukupuolen mukaan, työlliset (%)

Sosiaalinen asema	Miehet	Naiset	Kaikki
Työnantajat	2.0	1.3	1.6
Yksityisyrittäjät	6.8	10.0	8.5
Ylemmät toimihenkilöt	8.2	10.0	9.1
Alemmat toimihenkilöt	17.0	40.0	29.0
Työntekijät	65.3	38.1	51.1
Ei tietoa	0.7	0.6	0.7
	100.0 (147)	100.0 (160)	100.0 (307)

Kaupunkikunnissa asuvat kuuluivat muita selvästi useammin toimihenkilöihin: joka kymmenes Tammisaaressa, Hangossa tai Karjaalla asuva oli ylempi toimihenkilö ja useampi kuin joka kolmas alempi toimihenkilö. Tämä selittyy yhteiskunnallisten palvelujen ja hallinnon keskittymisellä kaupunkeihin.

Työllisistä joka neljäs oli pienen (alle 50 työntekijää) yksityisen työnantajan palveluksessa. Lähes yhtä moni oli kunnan palveluksessa, ja runsas viidennes työskenteli suuren työnantajan (yli 200 työntekijää) palkkaamana.

Tammisaarelaiset ja karjaalaiset olivat useimmin kuin muut julkisen sektorin palveluksessa. Pohjalaisista työllisistä 52 % oli suuren yksityisen työnantajan palveluksessa ja pienessä yksityisessä yrityksessä työskenteleviä oli eniten inkoolaisissa (56 %). Palkansaajista ja yrittäjistä 78 % oli työssä asuinkunnassaan. Yleisintä pendelöintiä oli siuntiolaisten, tenholalaisten ja inkoolalaisten keskuudessa. Tenholalaiset ja inkoolalaiset pendelöivät suurelta osin oman työssäkäyntialueen sisällä.

Ruotsinkieliset, sekä miehet että naiset, työskentelivät suomenkielisiä useammin pienissä työpaikoissa. Suomenkielisistä miehistä 55 % työskenteli yli 200 hengen työpaikoissa, mutta ruotsinkielisistä miespalkansaajista vain 29 % oli vastaavan kokoisessa työpaikassa. Kokonaisuutena tutkimusjoukon palkansaajat työskentelivät suuremmissa työpaikoissa kuin suomalaiset palkansaajat yleensä.

Työpaikan pysyvyydellä ja varmuudella on merkitystä yksilön mahdollisuudelle suunnitella elämäänsä eteenpäin, mm. perheperustamista tai lasten hankintaa. Lisäksi epävarmuus taloudellisesta toimeentulosta voi aikaansaada muuttopaineita. Tutkimusjoukon palkansaajista yhdeksän kymmenestä oli pysyväisluontoisessa työssä.

Vaikka työsuhde olisikin luonteeltaan pysyvä, siihen saattaa liittyä erilaisia epävarmuustekijöitä, kuten pakkolomautuksen vaara tai suoranainen irtisanomisen uhka tuotannon supistuksen tai rationalisoinnin vuoksi.

Joka kymmenes haastateltu palkansaaja epäili joutuvansa siirre-
tyksi toisiin töihin, 4 %:lla oli pelko pakkolomautuksesta ja
3 % arveli irtisanomisen olevan mahdollinen. Arviot työhön
liittyvistä epävarmuustekijöistä olivat harvinaisempia kuin
suomalaisilla palkansaajilla vuonna 1978 (vrt. Elinolosuhdetie-
dustelu 1978, 1979, liite). Eroon vaikuttanee lähinnä vuoden
1978 poikkeuksellisen huono työllisyystilanne.

Taulukko 15. Epävarmuustekijöiden esiintyminen sukupuolen ja
äidinkielen mukaan, palkansaajat (%)

Epävarmuus- tekijät	Miehet		Yht.	Naiset		Yht.	Kaikki
	Suomi	Ruotsi		Suomi	Ruotsi		
On epävar- muustekijöitä	21.8	11.5	15.5	22.4	10.8	14.8	15.1
Ei ole	76.2	83.3	80.6	73.5	87.1	82.4	81.5
Ei osaa sanoa	2.0	5.2	3.9	4.1	2.1	2.8	3.4
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(51)	(74)	(129)	(49)	(93)	(142)	(271)

Jokin edellä mainituista työhön liittyvistä epävarmuustekijöis-
tä oli 15 %:lla palkansaajista. Sukupuolten välillä ei ollut
eroa epävarmuustekijöiden esiintymisessä, mutta sekä miehistä
että naisista ruotsia puhuvat tunsivat asemansa työpaikalla va-
kaammaksi kuin suomenkieliset.

Myös tutkimuspaikkakunnittain ilmeni eroja työhön liittyvissä
riskimahdollisuuksissa. Huonoimmassa asemassa olivat pohjalai-
set palkansaajat, joista lähes 30 % koki työnsä tulevaisuudessa
jossakin suhteessa epävarmaksi. Myös siuntiolaisilla ja tenho-
lalaisilla esiintyi keskimääräistä useammin joku epävarmuuste-
kijä.

Tutkimuksen suorittamisen aikoihin alettiin puhua Ovako Oy:n
mahdollisista työvoimansupistamisista Pohjassa sijaitsevilla
tehtailla, joten pohjalaisten huolestuneisuudelle oli myös
löydettävissä selitys. Kuitenkaan varsinaisia irtisanomisia
tai tarkempia tietoja uusista suunnitelmista ei tuolloin vielä
ollut työntekijöiden tiedossa.

Työn pysyvyyteen ja varmuuteen läheisesti liittyy myös se, millaiseksi henkilö kokee omat mahdollisuutensa työpaikan vaihtoon asuinkunnassaan.

Työllisistä viidennes piti työnsaantimahdollisuuksiaan hyvinä, ja lähes puolet oli sitä mieltä, että mahdollisuudet olivat huonot tai niitä ei ollut ollenkaan. Miehet kokivat työmahdollisuutensa asuinkunnassaan naisia useammin ainakin kohtalaisiksi. Suurimmat eroavuudet kieliryhmien välillä olivat siinä, että suomenruotsalaiset miehet arvioivat suomenkielisiä harvemmin työmahdollisuutensa hyviksi, ja ruotsinkieliset naiset olivat huomattavasti suomenkielisiä useammin sitä mieltä, ettei heillä ollut muuta työmahdollisuutta kotipaikkakunnalla kuin nykyinen työ.

Maatalousyrittäjävaltaisissa Siuntion ja Tenholan kunnissa suh-
tauduttiin hyvin epäilevästi mahdollisuuksiin sijoittua työhön
oman työpaikan ulkopuolella. Myös Pohjassa, jossa teollisuus on
dominoiva tuotantoala, omat mahdollisuudet nähtiin erittäin
usein huonoina tai niitä ei katsottu olevan ollenkaan. Kaupunki-
kunnissa työmahdollisuudet nähtiin useammin kohtalaisina kuin
maalaiskunnissa.

Työllisistä hieman yli viidennes piti työtään sekä ruumiillisesti
että henkisesti ainakin melko helppona ja vajaa viidennes
ainakin melko raskaana.

Lähes puolet työllisistä työskenteli työtehtävissä, jotka vas-
tasivat asianomaisen koulutusta ja ammattitaitoa. Miehet olivat
naisia useammin sijoittuneet koulutustaan vastaavaan työhön.
Kieliryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa,
mutta voitaneen mainita, että ruotsinkielisistä työllisistä
43 % oli sijoittunut työhön, joka vastasi erittäin hyvin työn-
tekijän koulutusta, kun vastaava luku suomenkielisillä oli 36 %.

Työpaikan ihmissuhteiden merkitys on suuri sekä työssä että
työpaikassa viihtymiseen. Kaksikielisillä alueilla työpaikan
kielellisellä ilmastolla saattaa olla ratkaiseva vaikutus ih-
missuhteisiin.

Palkansaajien voitiin havaita keskittyvän kieliryhmittäin työpaikkaan tai työyhteisöön. Ruotsinkielisillä keskittyminen oli korostuneempaa kuin suomenkielisillä. Ruotsinkielisistä palkansaajista 62 % työskenteli työyhteisössä, jossa työtoverit olivat enimmäkseen ruotsinkielisiä, ja runsaalla viidenneksellä työtovereissa oli yhtä paljon sekä suomen- että ruotsinkielisiä. Suomenkielisistä palkansaajista puolet työskenteli lähes suomenkielisessä työpaikassa ja kolmannes yhteisössä, jossa molemmat kieliryhmät olivat lähes yhtä suuret. Työpaikan kielelliseen vähemmistöön kuuluvia oli molemmissa kieliryhmissä yhtä paljon.

Suhteet työtovereihin ilmoitettiin yleisesti varsin hyviksi. Erittäin hyvät suhteet työtovereihin oli 55 %:lla palkansaajista, eikä kukaan arvioinut välejään muihin työntekijöihin erittäin huonoiksi. Samansuuntaisia tuloksia työntekijöiden välisistä suhteista on saatu myös aikaisemmin (esim. Lindström 1979, 76-77, 85-86; Askola 1976, liite).

Taulukko 16. Suhteet työtovereihin työtovereitten ja haastattelutavan äidinkielen mukaan, palkansaajat (%)

	Suomi				Äidinkieli				Yht.	
	Työtovereiden äidinkieli				Työtovereiden äidinkieli				Yht.	
Suhteet työtovereihin	Enimmäkseen suomenkielisiä	Molempia yhtä paljon	Enimmäkseen ruotsinkielisiä	Ei osaa sanoa	Enimmäkseen suomenkielisiä	Molempia yhtä paljon	Enimmäkseen ruotsinkielisiä	Ei osaa sanoa	Yht.	Yht.
Erittäin hyvät	42.9	60.6	60.0	-	50.5	47.8	61.1	59.2	-	56.6
Melko hyvät	51.0	33.3	33.3	-	41.5	47.8	33.3	39.8	-	38.6
Melko huonot	4.1	6.1	-	-	4.0	4.4	5.6	1.0	-	2.4
Ei osaa sanoa	2.0	-	6.7	100.0	4.0	-	-	-	100.0	2.4
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(49)	(33)	(15)	(2)	(99)	(23)	(36)	(103)	(4)	(166)

Ruotsinkielisten arviot suhteistaan työtovereihin olivat useammin myönteisiä kuin suomenkielisten. Merkittävin ero kieliryhmien välillä oli siinä, että suomenkieliset pitivät suhteita harvemmin erittäin hyvinä, mikäli työtoverit olivat enimmäkseen omakielisiä, mutta tilanne ruotsinkielisten palkansaajien kohdalla oli päinvastainen.

Haastatelluista työllisistä lähes puolet katsoi viihtyvänsä nykyisessä työssään erittäin hyvin ja samoin lähes puolet ilmoitti olevansa melko tyytyväinen työhönsä. Erittäin huonosti työtehtävissään viihtyviä ei ollut tutkimusten mukaan ollenkaan.

Työtovereiden välisiin suhteisiin vaikuttavaksi tekijäksihän aikaisemmin havaittiin äidinkieli. Myös työpaikalla yleisesti käytettävällä kielellä oli vaikutusta työviihtyvyyteen. Ruotsinkielisistä täysin omakielisessä työympäristössä työskentelevät olivat selvästi tyytyväisempiä kuin ne, joiden työyksikössä käytettiin suomea tai molempia kieliä.

Taulukko 17. Työssä viihtyminen työpaikalla käytettävän kielen ja haastateltavan äidinkielen mukaan, työlliset (%)

Työssä viihtyminen	Äidinkieli					
	Suomi		Yht.	Ruotsi		Yht.
	Työpaikalla käytetty kieli			Työpaikalla käytetty kieli		
	Suomi	Ruotsi tai molemmat		Suomi tai molemmat	Ruotsi	
Erittäin hyvin	32.8	24.3	29.7	39.0	64.9	55.6
Melko hyvin	65.6	70.3	67.3	56.3	32.5	41.0
Melko huonosti	1.6	5.4	3.0	4.7	2.6	3.4
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(64)	(37)	(101)	(64)	(114)	(178)

Suomenkielisillä ei käytetyn kielen vaikutus näkynyt suhtautumisessa työtehtäviin.

Seuraavaksi tarkastellaan työllisten omista arvioista lähtien työtehtävissä viihtymisen ja viihtymättömyyden syitä.

Työtehtävissään ainakin melko hyvin viihtyvistä työllisistä joka neljäs ilmoitti työn itsenäisyyden tyytyväisyyden syyksi ja joka viides työn vaihtelevuuden ja monipuolisuuden.

Taulukko 18. Työssä viihtymisen syy äidinkielen ja sukupuolen mukaan, työlliset (%)

Työssä viihtymisen syy	Miehet		Yht. Naiset		Yht.	Kaikki	
	Suomi	Ruotsi	Suomi	Ruotsi			
Työaika, palkka, työolosuhteet	16.0	10.7	12.7	15.9	11.8	13.2	12.9
Ihmiskontaktit	4.0	8.3	6.7	18.2	25.8	23.4	15.1
Työn itsenäisyys	22.0	38.1	32.1	13.6	19.4	17.5	24.7
Työn vaihtelevuus, monipuolisuus	34.0	21.4	26.1	25.0	14.0	17.5	21.8
Mielenkiinto itse työhön	10.0	14.3	12.7	11.4	24.7	20.4	16.6
Menestymisen ja pätemisen mahdollisuus	2.0	2.4	2.2	-	1.1	0.7	1.5
Muut syyt	12.0	4.8	7.5	15.9	3.2	7.3	7.4
	100.0 (50)	100.0 (84)	100.0 (134)	100.0 (44)	100.0 (93)	100.0 (137)	100.0 (271)

Ruotsin- ja suomenkieliset kokivat hieman eri tekijät viihtymisen aiheuttajiksi työssään. Ruotsinkieliset arvostivat työn itsenäisyyttä ja ihmiskontakteja sekä tunsivat mielenkiintoa itse työhön ja tehtävään useammin kuin suomenkieliset, joille taas ruotsinkielisiä enemmän tuntuivat merkitsevän työn vaihtelevuus ja työaika, palkka ja työolosuhteet sekä muut syyt. Eri kieli-ryhmiin kuuluvien miesten välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa työssä viihtymisen syissä, vaan suomen- ja ruotsinkielisten eron aiheutti lähinnä naisten erilainen suhtautuminen.

Työpaikassa viihtymistä tarkasteltaessa ovat mukana ainoastaan palkansaajat ja yrittäjät. Koska maatalousyrittäjien työpaikka on yleensä sidoksissa kotiin, katsottiin parhaaksi jättää heidät tarkastelun ulkopuolelle.

Työpaikkoihin oltiin lähes yhtä tyytyväisiä kuin itse työhön. Sukupuolten välillä ei ollut eroa viihtyvyydessä. Ruotsinkieliset olivat suomenkielisiä tyytyväisempiä työpaikkaansa, kuten olivat olleet myös työtehtäviinsä. Ruotsinkieliset työskentelivät useammin pienissä työpaikoissa kuin suomenkieliset, mikä osaltaan on saattanut vaikuttaa viihtyvyyttä lisäävästi. Suomen- ja ruotsinkielisten miesten välillä ero viihtyvyydessä ei ollut suuri, mutta naisista suomenkieliset olivat huomattavasti ruotsinkielisiä harvemmin erittäin tyytyväisiä.

Taulukko 19. Työpaikassa viihtyminen sukupuolen ja äidinkielen mukaan, palkansaajat ja yrittäjät (%)

Työpaikassa viihtyminen	Miehet		Yht.	Naiset		Yht.	Kaikki
	Suomi	Ruotsi		Suomi	Ruotsi		
Erittäin hyvin	34.0	44.8	40.7	24.5	53.6	43.8	42.4
Melko hyvin	58.5	50.6	53.6	67.3	39.2	48.6	51.0
Melko huonosti	7.5	4.6	5.7	8.2	7.2	7.6	6.6
	100.0 (53)	100.0 (87)	100.0 (140)	100.0 (49)	100.0 (97)	100.0 (146)	100.0 (286)

Palkansaajilla myös työpaikan koolla oli merkitystä työpaikassa viihtymiseen. Mitä suuremmasta työpaikasta oli kyse, sitä pienempi oli erittäin hyvin viihtyvien osuus.

Mitä paremmat suhteet palkansaajalla oli työtovereihin ja esimiehiinsä, sitä suurempi oli myös hänen viihtyvyytensä työpaikassa. Työpaikassa ja työtehtävissä viihtyminen ja työpaikan kielellisen ilmaston väliset suhteet olivat samansuuntaiset. Suomenkielisten palkansaajien ja yrittäjien työpaikkaviihtyvyydelle ei työpaikalla käytetyllä kielellä ollut merkitystä. Mutta ruotsinkielisistä ne, jotka työskentelivät omakielisessä työyhteisössä, viihtyivät selvästi paremmin kuin ruotsinkieliset kaksikielisisä tai suomenkielisisä työpaikoissa.

Työpaikassa harjoitettavan tiedotustoiminnan merkitys palkansaajan viihtymiselle oli huomattava. Tiedotustoiminnan riittäväksi kokeneista joka toinen viihtyi erittäin hyvin, mutta niistä, jotka pitivät tiedotustoimintaa täysin riittämättömänä, ainoastaan joka viides.

3.2. Asuminen

Yksilöiden useimmat toiminnot suoritetaan asunnoissa ja niiden lähiympäristössä, joten asunto-oloilla on huomattava merkitys muihin hyvinvoinnin osatekijöihin sekä suoranaisesti että myös välillisesti.

Haastatelluista 56 % asui yhden asunnon pientalossa, 9 % kahden asunnon pientalossa, 6 % rivitalossa, 25 % kerrostalossa ja 5 % muunlaisessa rakennuksessa. Nämä muunlaiset asunnot olivat yhtä lukuunottamatta kolmen tai useamman asunnon pientaloja, lähinnä tutkimuspaikkakunnille ominaisia puutaloja, joita ei voida pitää varsinaisina rivi- eikä kerrostaloina, vaikka niissä olisikin useampi kerros. Myöhempää käsittelyä varten muodostettiin kolme asumismuotoluokkaa: yhden asunnon pientalot, useamman asunnon pientalot ja kerrostalot.

Tutkimuspopulaation asumismuotojakautuma noudatteli lähes täysin sitä, minkä tutkimuksissa on todettu vastaavan suomalaisten ihannetta.

Ruotsinkieliset asuivat useammin omakotitalossa kuin suomenkieliset, joilla vastaavasti usean asunnon pientalo oli yleisempi asumismuoto.

Taulukko 20. Talotyyppi äidinkielen mukaan (%)

Talotyyppi	Suomi	Ruotsi	Kaikki
Yhden asunnon pientalo	45.4	61.5	55.6
Muu pientalo	27.0	15.6	19.8
Kerrostalo	27.6	22.9	24.6
	100.0 (152)	100.0 (262)	100.0 (414)

Ruotsinkielisillä ikä ei vaikuttanut asumismuotoon. Suomenkielillä yhden asunnon pientalossa asuminen oli yleisintä nuorimassa ikäluokassa ja yli 44-vuotiailla. Kerrostaloasuminen oli yleisintä 25-34 -vuotiailla (48 %) ja toiseksi yleisintä 25-44 -vuotiailla (31 %) eli ikäluokissa, joissa alaikäisten lasten kuuluminen perheeseen on todennäköisintä.

Syntyperäisistä paikkakuntalaisista lähes kolme neljäsosaa asui omakotitalossa, mutta paikkakunnalle muuttaneista vain joka toinen. Kerrostaloissa asui syntyperäisistä asukkaista vain joka kymmenes, mutta muuttaneista joka kolmas.

Haastatelluista joka toinen asui omistusasunnossa, omakotitalossa tai osakkeessa. Vanhempien omistamassa tai vuokraamassa huoneistossa asui joka kymmenes, ja yhtä monella oli asunto, joka oli työnantajan omistuksessa. Sidonnaisuus työsuhdeasunnon kautta työnantajaan oli yleisempää kuin suomalaisilla keskimäärin.

Taulukko 21. Asunnon hallintasuhde äidinkielen mukaan (%)

Hallintasuhde	Suomi	Ruotsi	Kaikki
Vanhempien luona	13.1	14.1	13.8
Omistusasunto	46.1	61.5	55.8
Vuokra-asunto	19.1	15.6	16.9
Työsuhdeasunto	21.7	8.8	13.5
	100.0 (152)	100.0 (262)	100.0 (414)

Ruotsinkieliset asuivat suomenkielisiä useammin omistusasunnossa ja suomenkieliset vastaavasti työsuhdeasunnossa. Joka viides suomenkielinen oli vuokrasuhteessa työnantajaansa.

Syntyperäisten paikkakuntalaisten ja muuttaneiden välillä ei ollut eroa omistusasunnon yleisyydessä, mutta muuttaneista joka viides asui vuokra-asunnossa ja lähes yhtä moni työsuhdeasunnossa, kun paikkakunnalla syntyneistä vain joka kymmenes asui vuokra-asunnossa ja työsuhdeasunnossa vain muutama.

Paikkakunnittain omistusasunnot olivat yleisempiä tammisaarelaisilla ja inkoolaisilla, vuokra-asunnot karjaalaisilla ja hankolaisilla ja työsuhdeasunnot siuntiolaisilla, pohjalaisilla ja tammisaarelaisilla.

Vuonna 1975 suomalaisilla oli keskimäärin 1.1 huonetta käytettävissään. Tutkimushenkilöt asuivat myös henkeä kohti olevan huoneluvun mukaan tarkasteltuna väljemmin kuin keskivertosuomalainen; haastatelluilla oli käytettävissään keskimäärin 1.4 huonetta. Huoneluvunkin mukaan miehet ja suomenkieliset asuivat ahtaemmin.

Paikkakunnittain keskimääräinen huoneluku henkilöä kohti oli seuraava:

Hanko	1.3	Siuntio	1.5
Inkoo	1.5	Tammisaari	1.4
Karjaa	1.6	Tenhola	1.3
Pohja	1.4		

Sekä huoneluvun että asuinpinta-alan mukaan asumisväljyys oli suurin samoissa kunnissa eli Karjaalla, Siuntiossa ja Inkoossa.

Kodin varusteista muodostettiin kokonaisvarustemittari paremman kuvan saamiseksi eli ryhmien asumistasosta. Tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että mittari perustuu lukumäärään. Siinä ei ole eroteltu välttämättömiä ja tarpeellisia varusteita, jotka ovat jossain määrin eri asemassa asumisviihtyvyyden kannalta.

Kaikki kysytyt varusteet oli 65 %:lla haastatelluista. Kieli-ryhmien välillä ei ollut eroa kodin varustetasossa, mutta eri paikkakuntien välillä erot olivat huomattavia.

Taulukko 22. Asunnon varustetaso asuinpaikkakunnan mukaan (%)

Varustetaso	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siun- tio	Tammi- saari	Ten- hola	Kaikki
0-5 varustetta	7.0	10.5	11.3	27.6	14.3	10.8	18.8	13.3
6-7 "	25.6	26.3	19.7	24.1	14.3	18.2	18.8	21.3
8 "	67.4	63.2	69.0	48.3	71.4	71.0	62.4	65.4
	100.0 (86)	100.0 (38)	100.0 (71)	100.0 (58)	100.0 (35)	100.0 (93)	100.0 (32)	100.0 (413)

Jos huoneistosta, jossa on alle kuusi kysytyistä varusteista, käytetään nimitystä puutteellisesti varustettu, oli puutteellisen varustetason asuntoja eniten pohjalaisilla ja tenholalaisilla tutkimushenkilöillä. Vähiten tällaisissa huoneistoissa asuvia oli hankolaisissa. Pohjalaisista vain vajaalla puolella oli asunto, jossa oli kaikki kysytyt varusteet. Eniten näitä "täydellisen" varustetason asuntoja oli siuntiolaisilla ja tammisaarelaisilla.

Tyytyväisimpiä asuntoihinsa olivat Karjaalla, Tammisaarella ja Tenholassa asuvat.

Asuntoonsa ainakin melko tyytymättömiä oli eniten pohjalaisissa. Pohjassahan myös asumisväljyys oli pienempi ja asuntojen varustetaso huonompi kuin muissa kunnissa. Pohjassa myös työsuhdeasuntojen osuus oli huomattava.

Nykyiseen asuntoonsa ainakin melko tyytyväisistä joka neljäs ilmoitti viihtyvänsä asunnossa siksi, että se oli omistusasunto.

Paikkakunnittain ei asuinympäristön hättatekijöiden esiintymisessä ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Tosin seuraavasta taulukosta voidaan yksittäisinä havaintoina todeta, että inkoolaiset ja tenholalaiset katsoivat muissa kunnissa asuvia useammin asuinympäristönsä haitattomaksi ja tammisaarelaiset muita harvemmin. Kahden tai useamman hättatekijän esiintyminen oli keskimääräistä harvinaisempaa Inkoon ja Tenholan lisäksi Hangossa.

Taulukko 23. Asuinympäristön haitat asuinpaikkakunnittain (%)

Asuin- ympäristön haitat	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siun- tio	Tammi- saari	Ten- hola	Kaikki
Ei haittoja	62.8	74.4	62.0	63.8	60.0	55.9	81.3	63.6
1 haitta	23.2	12.8	18.3	15.5	20.0	23.7	12.4	19.3
2 + haittaa	14.0	12.8	19.7	20.7	20.0	20.4	6.3	17.1
	100.0 (86)	100.0 (39)	100.0 (71)	100.0 (58)	100.0 (35)	100.0 (93)	100.0 (32)	100.0 (414)

Tutkimuspaikkakunnilla asuvat vaikuttivat yhtä tyytyväisiltä asuinympäristöönsä kuin suomalaiset yleensä Elinolosuhdetiedustelun mukaan vuonna 1978. Haastatelluista 92 % oli ainakin melko tyytyväisiä asuinympäristöönsä. Naiset olivat miehiä tyytyväisempiä ja ruotsinkieliset tyytyväisempiä kuin suomenkieliset. Ruotsinkielisistä 59 % viihtyi erittäin hyvin asuinympäristössään, mutta suomenkielisistä ainoastaan 37 %.

Paikkakunnalla asutulla ajalla oli merkitystä asuinympäristössä viihtymiseen. Asumisen keston vaikutus näkyi lähinnä tyytymättömien osuudessa. Eniten ympäristössään huonosti viihtyviä (16 %) oli alle viisi vuotta kunnassa asuneissa. Syntyperäiset paikkakuntalaiset olivat tyytyväisimpiä asuinympäristöönsä. Kuten työ- ja työpaikkatyytyväisyyteen yhteisön kielellisellä ilmastolla oli huomattava vaikutus, myös asuinympäristössä viihtyminen kokonaisuutena ottaen oli yhteydessä naapurien ja haastateltavan äidinkieleen. Mutta nytkään naapurien äidinkieli ei vaikuttanut suomenkielisten tyytyväisyyteen. Omakielisessä ympäristössä ei oltu sen tyytyväisempiä kuin kaksikielisessä naapuristossa. Ruotsinkielisillä viihtyvyys asuinympäristössä lisääntyi, mitä ruotsinkielisemmässä naapuristossa asuttiin.

3.3. Vapaa-aika

Ennen varsinaisten vapaa-ajanviettotapojen tarkastelua käsitelään haastateltujen suhteita lähinaapureihinsa. Naapuruussuhteet liittyvät sekä asuinympäristöön, mutta myös sosiaalisiin suhteisiin.

Haastatelluista 4 % ei edes keskustellut naapureittensa kanssa. Näitä täysin naapurisuhteita vailla olevia oli saman verran kuin lohjalaisissa siellä tehdyn tutkimuksen mukaan. Sen sijaan lähes kaikkien naapureittensa kanssa juttelevien osuus (61 %) oli suurempi kuin lohjalaisten kohdalla (Askola 1976).

Suomenkieliset asuivat ruotsinkielisiä harvemmin naapuristossa, jossa enemmistön kielenä oli oma äidinkieli. Suomenkielisistä 38 %:lla ja ruotsinkielisistä 67 %:lla oli lähinnä omakielisiä naapureita. Suomenkieliset olivat eristäytyneempiä kuin suomenruotsalaiset, mutta heillä ei naapureiden äidinkieli ollut eristävä tekijä. Ruotsinkielisillä taas puhekosketus lähes kaikkien kanssa yleistyi, mitä ruotsinkielisemmästä naapuristosta oli kyse.

Tutkimuspaikkakunnittain eniten täysin naapureista eristäytyneitä oli pohjalaisissa ja tammisaarelaisissa. Tammisaarelaisilla puhekosketukset lähes kaikkien naapureiden kanssa olivat kuitenkin yleisempiä kuin muilla kaupunkilaisilla. Vilkkainta naapureiden välinen kanssakäyminen tässä suhteessa oli inkoolaisten ja tenholalaisten keskuudessa.

Seuraavassa tarkasteltavat eri vapaa-ajanviettomuodot on ryhmitelty neljään eri osaan: a) sukulaisuus- ja ystävyyskontakteihin, b) sosiaalisiin kontakteihin (sama kuin edellä lisättynä ravintolassa, diskossa tai tansseissa käyntiä mittaavilla indikaattoreilla), c) aktiivisiin harrastuksiin (mm. luovat harrastukset, yhteiskunnallinen toiminta, ulkoilu jne.) ja d) passiivisiin harrastuksiin (ajanvietteet, lepääminen).

Miesten ja naisten välillä ei ollut eroa sukulaisuus- ja ystävyyssuhteiden ylläpidossa. Ruotsinkieliset olivat suomenkielisiä tiiviimmin kanssakäymisissä sukunsa ja ystävien kanssa. Eristyneimpiä perheen ulkopuolisista kontakteista olivat suomenkieliset naiset.

Taulukko 24. Sukulaisuus- ja ystävyyskontaktien useus äidinkielen ja sukupuolen mukaan (%)

Sukulaisuus- ja ystävyyskontaktit	Miehet		Yht.	Naiset		Yht.	Kaikki
	Suomi	Ruotsi		Suomi	Ruotsi		
Harvoin	27.1	26.7	26.8	30.5	16.2	21.4	23.9
Melko usein	38.6	45.8	43.2	48.8	44.4	46.0	44.7
Usein	34.3	27.5	30.0	20.7	39.4	32.6	31.4
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	(70)	(120)	(190)	(82)	(142)	(224)	(414)

Asuinpaikkakunnallaan syntyneet pitivät muuttaneita hieman useammin yhteyttä ystäviin ja sukulaisiin ja maaseutupaikkakunnilla asuvat useammin kuin kaupunkilaiset. Vähäisintä sosiaalinen kanssakäyminen oli kaupunkikunnissa asuvilla suomenkielisisillä. Kun sukulaisuus- ja ystävyyskontakteihin lisättiin ravintolassa, diskossa tai tansseissa käynti (ns. sosiaalinen kontakti -tarkastelu), eivät kieliryhmät kokonaisuutena enää poikenneet toisistaan. Tosin edelleen keskimääräistä aktiivisempia olivat ruotsinkieliset naiset ja eristyneimpiä suomenkieliset naiset. Ikä vaikutti sekä miehillä että naisilla sosiaalisia yhteyksiä vähentävästi molemmissa kieliryhmissä. Ruotsinkielisillä vaikutus oli huomattavampi kuin suomenkielisillä.

Ero paikkakunnalla syntyneiden ja sinne muuttaneiden välillä oli samansuuntainen kuin ystävyys- ja sukulaiskontaktien suhteen. Mittariin lisätyt tekijät olivat vapaa-ajan viettomuotoina tyypillisempiä kaupunkilaisille. Tästä johtuen ei maaseutu- ja kaupunkikuntien välille enää muodostunut eroa. Maaseudulla asuvien ystävien ja sukulaisten luo tekemät vierailut korvautuvat kaupunkilaisilla kodin ulkopuolella tapahtuvalla kanssakäymisellä tai kontaktien etsimisellä.

Taulukko 25. Sosiaalisten kontaktien useus asuinpaikkakunnan mukaan (%)

Sosiaaliset kontaktit	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siuntio	Tammi-saari	Ten-hola	Kaikki
Harvoin	26.7	23.1	16.9	34.5	20.0	24.7	9.4	23.4
Melko usein	40.7	53.8	62.0	48.3	51.4	50.6	50.0	50.5
Usein	32.6	23.1	21.1	17.2	28.6	24.7	40.6	26.1
	100.0 (86)	100.0 (39)	100.0 (71)	100.0 (58)	100.0 (35)	100.0 (93)	100.0 (32)	100.0 (414)

Tutkimuspaikkakunnittain oli sosiaalisesti aktiivisia eniten tenholalaisissa, hankolaisissa ja siuntiolaisissa. Sosiaalisesti passiivisten osuus oli suurin pohjalaisten keskuudessa.

Aktiivisiin harrastuksiin on tässä raportissa luettu siis ulkoilun ja urheilun, ohjatun näyttelemisen, tanssin, käsitöiden, askartelun, valokuvauksen yms. harrastaminen.

Naiset viettivät aikaa useammin aktiivisten harrastusten parissa kuin miehet. Naisista aktiivisimpiin kuului 56 %, mutta miehistä vain 18 %. Ruotsinkieliset naiset osoittautuivat hieman muita aktiivisemmiksi. Miehillä iän karttuessa väheni myös aloitteellisuutta vaativien vapaa-ajankäyttömuotojen harrastaminen, mutta naisilla ei ollut havaittavissa vastaavaa passiivoitumista. Koulutusasteen noustessa lisääntyi aktiivisten harrastajien määrä, vaikka passiivisten osuudessa ei tapahtunut vastaavaa pienenemistä.

Taulukko 26. Aktiivisten harrastusten useus asuinpaikkakunnan mukaan (%)

Aktiiviset harrastukset	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siuntio	Tammi-saari	Ten-hola	Kaikki
Harvoin	23.3	28.2	26.9	19.0	22.9	20.4	21.9	22.9
Melko usein	39.5	33.3	40.9	39.6	45.6	37.6	31.2	38.7
Usein	37.2	38.5	32.1	41.4	31.4	41.9	46.9	38.4
	100.0 (86)	100.0 (39)	100.0 (71)	100.0 (58)	100.0 (35)	100.0 (93)	100.0 (32)	100.0 (414)

Aktiivisia harrastuksia esiintyi eniten tenholalaisten, tammi-
saarelaisten ja pohjalaisten keskuudessa. Harvoin harrastavia
oli eniten inkoolaisissa ja karjaalaisissa.

Passiivisiin harrastuksiin on tässä yhteydessä luettu kirjojen
lukeminen, elokuvissa, teatterissa, konsertissa, taidenäytte-
lyssä, museossa, urheilukilpailussa ja kirkossa käynti. TV:n
katselu on jätetty mittarin ulkopuolelle. Jo aikaisemmin todet-
tiin, että kulttuuripalvelujen käyttö oli tutkimushenkilöillä
vähäisempää kuin suomalaisilla yleensä.

Naiset olivat passiivisten harrastusten suhteen innokkaampia
kuin miehet. Muissakin tutkimuksissa on naisten todettu lukevan
ja käyvän teatterissa, museoissa ja taidenäyttelyissä miehiä
useammin (mm. Vapaa-ajankäyttötutkimus 1979, 45-55). Tässä tut-
kimuksessa kieliryhmien välillä ei ollut eroa passiivisten va-
paa-ajankäyttötapojen viेतossa.

Taulukko 27. Passiivisten harrastusten useus asuinpaikkakunnan
mukaan (%)

Passiiviset harrastukset	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siun- tio	Tammi- saari	Ten- hola	Kaikki
Harvoin	26.7	28.2	21.1	56.9	22.9	21.5	37.5	29.5
Melko usein	37.3	35.9	32.4	32.8	45.7	40.9	46.9	37.9
Usein	36.0	35.9	46.5	10.3	31.4	37.6	15.6	32.6
	100.0 (86)	100.0 (39)	100.0 (71)	100.0 (58)	100.0 (35)	100.0 (93)	100.0 (32)	100.0 (414)

Keskimmäristä innokkaimpia passiivisille harrastuksilleen olivat
karjaalaiset, tammisaarelaiset, hankolaiset sekä inkoolaiset.
Harvinaisinta ajanvietto vastaanottavien toimintojen parissa oli
pohjalaisten keskuudessa.

Seuraavassa tarkastellaan, kuinka tutkimushenkilöt kokivat eri
harrastusmahdollisuuksien riittävyyden. Ensiksi käsitellään
omakielisiä harrastuskanavia ja sen jälkeen vastaajien itse il-
maisemia puutteita.

Noin 80 % katsoi, että omakielistä kansalais- ja työväenopisto- toimintaa on riittävästi. Naiset ja miehet olivat yhtämieltä asiasta. Suomenkieliset pitivät ruotsinkielisiä useammin oma- kielistä kansalaisopistotoimintaa riittämättömänä, mutta heistä joka kuudes ei osannut sanoa kantaansa, mikä viittaa edellä mai- nittuun virikkeiden tai tiedon puuttumiseen.

Pohjalaiset ja siuntiolaiset pitivät muita harvemmin kyseisiä opinto- ja harrastusmahdollisuuksia riittävinä. Toisaalta hei- dän tietämyksensä asiasta vaikutti vähäisimmältä "ei osaa sanoa" -vastausten suuresta määrästä päätellen. Tyytyväisimpiä tarjon- taan oltiin Hangossa.

Seuraavasta taulukosta käy selville paikkakunnittain esitetyt toi- vomukset yksittäisten harrastusmahdollisuuksien lisäämiseksi tai hankkimiseksi.

Taulukko 28. Harrastusmahdollisuuksissa ilmoitetut puutteet asuinpaikkakunnan mukaan (%)

Puutteet harrastusmah- dollisuuksissa	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siun- tio	Tammi- saari	Ten- hola	Kaikki
Kulkuyhteydet	2	25	-	20	30	-	12	9
Yleiset harr. ja kok. tilat	2	5	18	-	11	5	-	6
Nuorten eri- tyiset tilat	14	-	3	-	4	2	-	5
Teatteri	3	5	6	-	-	5	-	3
Elokuvat	-	10	3	5	-	-	-	2
Konsertit	2	-	-	-	-	2	-	1
Uimahalli	29	-	17	15	7	12	-	15
Urheilu ja voimistelu- halli	7	10	6	-	-	5	12	5
Urheilukenttä	-	5	-	10	7	10	-	4
Valaistus	-	-	-	5	4	-	-	1
Keilahalli	5	-	3	-	-	-	-	2
Opintotoiminta	7	-	6	5	4	3	6	5
Harrastus- toiminta yleensä	-	-	5	-	-	-	-	1
Järj. harrastus- toiminta nuorille	12	15	6	10	11	40	41	19
Järj. harrastus- toiminta van- huksille	-	-	3	10	-	-	-	1
Järj. harrastus- toim. lapsille	3	-	-	-	-	-	-	1
Järj. harrastus- toiminta inva- lideille	-	-	-	-	-	3	-	1
Tanssit	3	-	3	10	-	5	6	4
Ravintola	-	-	3	-	-	-	-	1
Disko	7	-	3	-	-	-	-	2
Muut puutteet	2	-	6	5	4	-	-	2
Puutteita ei yksilöity	2	25	9	5	18	8	23	10
	100 (58)	100 (20)	100 (32)	100 (21)	100 (27)	100 (40)	100 (17)	100 (215)

Erityisesti tenholalaiset ja tammisaarelaiset toivoivat lisää järjestettyä toimintaa nuorille. Uimahalli oli toivomuslistalla toisella sijalla. Sen olivat maininneet useimmat hankolaiset ja karjaalaiset. Karjaalaiset toivoivat lisäksi yleisiä kokoontumis- ja harrastustiloja. Kolmanneksi yleisimmin oli mainittu puutteena kulkuyhteyksien heikkous jo olemassa oleviin harrastusmahdollisuuksiin. Tämä oli tyypillinen maininta nimenomaan maaseutupaikkakunnilla asuville.

Harrastusmahdollisuuksissa havaitut puutteet ja toivomukset on ryhmitelty neljään asiakokonaisuuteen tarkasteltaessa eri väestöryhmien välisiä eroja.

Eniten haastateltavat esittivät puutteita ja toivomuksia liikunnan harrastamisen kohdalla. Lähes yhtä usein toivottiin lisää opinto- ja harrastusmahdollisuuksia. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna miehet toivoivat lisämahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen, naiset taas esittivät kulttuuri- ja huvitoimintaan sekä kulkuyhteyksiin ja tilakysymyksiin liittyvien puutteiden poistamista.

Taulukko 29. Harrastusmahdollisuuksissa ilmoitetut puutteet sukupuolen mukaan (%)

Puutteet harrastusmahdollisuuksissa	Miehet	Naiset	Kaikki
Kulkuyhteydet, tilojen puute	21.7	25.0	23.4
Kulttuuri- ja huvitoiminta	11.4	17.0	14.4
Liikunta	36.2	28.0	31.9
Opinto- ja harrastustoiminta	30.7	30.0	30.3
	100.0 (88)	100.0 (100)	100.0 (188)

Kieliryhmien välillä ei ollut suuria eroja mainintojen laadussa. Suomea äidinkielenään puhuvat korostivat liikuntaharrastuksiin liittyviä seikkoja ja ruotsinkieliset opinto- ja harrastusmahdollisuuksia, vaikka olivatkin suomenkielisiä tyytyväisempiä mm. kansalais- ja työväenopisto- sekä nuorisotoimintaan. Erityisesti alle 35-vuotiaat ruotsinkieliset olivat tehneet näitä opinto- ja harrastustoimintaan liittyviä mainintoja.

Taulukko 30. Harrastusmahdollisuuksissa ilmoitetut puutteet
asuinkunnan mukaan (%)

Puutteet har- rastusmahdol- lisuuksissa	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siun- tio	Tammi- saari	Ten- hola	Kaikki
Kulkuyhteydet, tilojen puute	17.9	40.0	25.9	21.1	57.1	8.2	15.4	23.4
Kulttuuri- ja huvitoiminta	16.0	20.0	22.2	15.7	-	13.5	7.7	14.4
Liikunta	42.9	20.0	33.3	31.6	23.8	29.7	15.4	31.9
Opinto- ja har- rastustoiminta	23.2	20.0	18.6	31.6	19.1	48.6	61.5	30.3
	100.0 (56)	100.0 (15)	100.0 (27)	100.0 (19)	100.0 (21)	100.0 (37)	100.0 (13)	100.0 (188)

Paikkakunnittain huonot kulkuyhteydet ja tilojen puute olivat erityisesti inkoolaisten ja siuntiolaisten vastaajien huolenaiheena. Sen sijaan Siuntiossa, niin kuin ei Tenholassakaan, juuri kaivattu kulttuuripalveluja ja huvitoimintaa. Liikunnan harrastamismahdollisuuksista olivat eniten tehneet huomioita hankolaiset, mikä lähinnä heijastanee toivomusta uimahallista. Opintotoiminta ja järjestetty harrastustoiminta kiinnostivat eniten tenholalaisia ja tammisaarelaisia. Tammisaarelaisten erityistoi-
vomuksena tältä sektorilta oli järjestetty harrastustoiminta invalideille.

IV MUUTTOHALUKKUUS

4.1. Yleistä

Muuttosuuntaan vaikuttavana tekijänä ja jopa pääasiallisena sysäyksenä muutolle saattavat olla yhteydet tulevalle asuinpaikkakunnalle. Tieto, myös oikeaksi oletettu tieto, toisen paikkakunnan oloista voi vaikuttaa muuttohalukkuuteen joko heikentävästi tai vahvistavasti. Näin on ollut varsinkin Ruotsiin suuntautuneessa muutossa. Sukulaisten ja ystävien aikaisempi muutto ja heiltä saadut tiedot saattavat rohkaista epävarmaa muuttopäätöstä. Henkilökohtaisten siteiden lisäksi joukkotiedotusvälineet mahdollistavat tiedon saannin toisen paikkakunnan tai maan oloista. Lisäksi yksilöllä voi olla omakohtaisia kokemuksia mahdollisesta muuttokohteesta.

Koska Ruotsin siirtolaisuus on ollut tutkimuspaikkakunnalla erityisenä huolenaiheena, tarkastellaan seuraavassa ainoastaan tutkimushenkilöiden Ruotsiin olevia yhteyksiä.

Haastatelluista vajaa kymmenesosa oli asunut aikaisemmin Ruotsissa. Tältä osin tulokset eivät poikkea koko maan tilanteesta (vrt. Hietala 1974, 132-133). Naisilla näitä aikaisempia kokemuksia Ruotsissa oleskelusta oli hieman useammin kuin miehillä.

Koko maata ajatellen ruotsinkielisten muuttoalttius on ollut ratkaisevassa määrin suurempi kuin suomenkielisten. Kuitenkaan kieliryhmien välillä ei ilmennyt eroa Ruotsissa oleskelun suhteen. On kuitenkin otettava huomioon, että tässä tilanteessa väliintulevana vaikuttavana mekanismina on paluumuutto.

Tavanomaisimpia yhteydet Ruotsiin perheenjäsenten kautta olivat tammisaarelaisilla ja pohjalaisilla. Sen sijaan Siuntiossa ja Inkoossa asuvilla ei juuri tällaisia kontakteja naapurimaa-
han ollut.

Ruotsissa asuvia muita sukulaisia kuin suoranaisia perheenjäseniä olikin sitten huomattavasti useammalla haastateltavalla, nimittäin joka toisella. Tässä mielessä molemmilla sukupuolilla oli yhtä hyvät yhteydet Ruotsiin. Mutta kieliryhmien välillä oli ero: ruotsinkielisistä 57 %:lla oli yhteys sukulaisten kautta, suomenkielisistä 36 %:lla.

4.2. Muuttohalukkuuden suuntautuminen ja potentiaaliset muuttajat

Demografinen tarkastelu

Muuttohalukkuutta tiedusteltiin kysymällä, oliko haastateltava viime aikoina ajatellut muuttaa nykyisestä asunnostaan.

Yleistä muuttohalukkuutta tutkimushetkellä voidaan pitää suhteellisen vähäisenä haastateltavien keskuudessa. Ainoastaan 18 % oli harkinnut muuttoa nykyisestä asunnostaan. Hietalan tutkimuksessa muuttohalukkaita (ainakin melko varmasti muuttavia) oli 25 %, vaikka hänen tutkimuksessaan tiedusteltiin kunnasta muuttohalukkuutta (Hietala 1974, 90).

Alla olevassa asetelmassa esitetään ajatellut muuttokohteet alueittain.

	%:a muuttohalukkaista
Samaan kuntaan	52.7
Naapurikuntaan	13.5
Muualle Uudellemaalle	9.5
Muualle Suomeen	18.8
Ruotsiin	4.1
Muualle ulkomaille	1.4
	<hr/>
	100.0
	(74)

Yli puolet muuttoaikeissa olleista oli siis ajatellut muuttoa kunnan sisällä joko paremmin omia mieltymyksiä ja tarpeita vastaavaan asuntoon tai asuinympäristöön. Toiseksi yleisin muuttokohde oli Uudenmaan ulkopuolinen Suomi. Nykyisestä asuinkunnasta muuttoaikeissa olevia oli vain n. 9 % haastatelluista.

Sukupuolten välillä ei ollut eroa muuttohalukkuudessa. Miehistä muuttohalukkaimpia olivat 25-44 -vuotiaat, joista joka neljäs oli ajatellut ainakin asunnon vaihtoa. Naisilla muuttohalukkuus oli suurinta nuorimmassa ikäryhmässä, josta runsas kolmannes oli harkinnut muuttoa. Naispuolisilla haastatelluilla muuttoalttius väheni iän mukana. (Vrt. Koski 1975, 32-33)

Naimattomat sekä lesket ja eronneet olivat pohtineet muuttoa useammin kuin avo- tai avioliitossa olevat. Avo- tai avioliitossa oleville alaikäisten lasten olemassaolo vaikutti muuttohalukkuutta lisäävästi. Lapsiperheistä joka viides oli ajatellut muuttomahdollisuutta, mutta lapsettomista vain joka kymmenes. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin Kosken saamat tulokset Vaasan läänissä (Koski 1975, 33-34).

Suomenkielisillä muutto oli ollut mielessä huomattavasti useammin (28 %) kuin ruotsinkielisillä (12 %).

Taulukko 31. Muuttohalukkuus äidinkielen ja sukupuolen mukaan

Muuttoaikomus	Miehet			Naiset			Kaikki
	suo- menk.	ruot- sink.	Yht.	suo- menk.	ruot- sink.	Yht.	
Ei aio muuttaa	74.3	85.8	81.6	69.6	90.0	82.5	82.1
Muuttaa kunnan sisällä	14.3	8.4	10.5	14.6	5.0	8.5	9.4
Muuttaa pois kunnasta	11.4	5.8	7.9	15.8	5.0	9.0	8.5
	100.0 (70)	100.0 (120)	100.0 (190)	100.0 (82)	100.0 (141)	100.0 (223)	100.0 (413)

Suurin oli suomenkielisten naisten muuttohalukkuus. Heistä lähes kolmannes oli aikeissa vaihtaa asuntoa. Paikallaanpysyvimmiltä vaikuttivat ruotsinkieliset naiset, joista vain joka kymmenes oli ilmoittanut ajatelleensa muuttamista.

Muuttohalukkuus nousi koulutustason myötä. Vähiten koulutusta saaneista vain joka kymmenes oli harkinnut muuttoa, mutta keski- tai korkeanasteen tutkinnon suorittaneista joka neljäs.

Suomenkielistä perusasteen koulutuksen saaneistakin joka viides oli pohtinut muuton tarjoamia mahdollisuuksia, mutta vastaavan koulutuksen saaneilla ruotsinkielisillä ei ilmennyt juuri lainkaan muuttohalukkuutta. Ruotsinkielisillä saattaa taustalla olla iän vaikutus ja toisaalta koulutuksen mahdollisesti tuoma kaksikielisyys.

Koko populaatiossa ei tuloilla ollut vaikutusta muuttohalukkuuteen, mutta suomenkielisistä pienituloisimmat olivat vähemmän muuttoalttiita kuin yli 15 000 markkaa tutkimushetkeä edeltäneenä vuonna ansainneet. Ruotsinkielisillä ei käytettävissä olevien tulojen määrä vaikuttanut muuttoherkkyyteen.

Muuttoa nykyisestä asunnosta harkinneita oli yhtä paljon maalais- ja kaupunkikunnissa asuvissa. Molemmissa kuntaryhmissä suomenkieliset olivat muuttoalttiimpia kuin ruotsinkieliset eron ollessa suurempi kaupungeissa asuvien välillä.

Paikkakunnalla syntyneiden ja sinne muuttaneiden välinen ero muuttohalukkuudessa oli vähäinen, vaikkakin muuttaneiden kohdalla oli havaittavissa, että muuttohalukkuus vähenee paikkakunnalla asutun ajan pidetessä. Muuttohalukkaimpia olivat alle 10 vuotta nykyisessä asuinkunnassaan asuneet.

Kuntaan muuttaneet miehet olivat kokonaisuudessaan muuttoalttiimpia (24 %) kuin sinne tulleet naiset (17 %), mutta asutun ajan vaikutus muuttohalukkuuteen oli miehillä vähäisempi.

Tutkimuspaikkakunnille muuttaneet suomenkieliset olivat harkinneet uudelleen muuttoa useammin (28 %) kuin ruotsinkieliset (12 %). Ruotsinkielisillä paikkakunnalla asuttu aika vaikutti erittäin voimakkaasti muuttohaluja vähentävästi.

Seuraavassa taulukossa on esitetty muuttohalukkuus paikkakunnittain.

Taulukko 32. Muuttohalukkuus asuinpaikkakunnan mukaan (%)

Muutto- aikomus	Hanko	Inkoo	Karjaa	Pohja	Siun- tio	Tammi- saari	Ten- hola	Kaikki
Ei aio muuttaa	76.7	82.0	85.9	78.9	85.7	82.8	87.5	82.1
Muuttaa kunnan sisällä	9.3	10.3	8.5	14.1	8.6	7.5	9.4	9.4
Muuttaa kunnasta pois	14.0	7.7	5.6	7.0	5.7	9.7	3.1	8.5
	100.0 (86)	100.0 (39)	100.0 (71)	100.0 (57)	100.0 (35)	100.0 (93)	100.0 (32)	100.0 (413)

Yleisintä muuttohalukkuus oli hankolaisten ja pohjalaisten, erityisesti sinne muuttaneiden, keskuudessa. Vähiten muuttoajatelleita oli tenholalaisissa. Lisäksi mainittakoon, että syntyperäiset tammisaarelaiset eivät juuri olleet ajatelleet asunnon vaihtoa. Hankolaiset olivat keskimääräistä useammin ajatelleet muuttaa pois kunnasta, ja pohjalaiset ja inkoolaiset olivat taas keskimääräistä useammin harkinneet muuttoa kunnan sisällä tapahtuvaksi.

4.5. Muuttohalukkuus ja elinolosuhteet

Työ ja työolosuhteet

Työllisyys sekä työhön ja työelämään liittyvät tekijät vaikuttavat toisaalta työvoiman liikkuvuuteen yleensä ja toisaalta yksilön muuttohalukkuuteen. Lisäksi työllisyystilanne säätelee jossain määrin muuttokohteen valintaa (Koski 1975, 54-62; Hietala 1973, 94-101).

Tutkimuspopulaatiosta olivat molemmissa kieliryhmissä haastatteluhetkellä työelämässä olevat muuttohalukkaampia kuin taloudellisesti epäaktiivit. Suomenkielisistä työllisistä aikoi muuttaa 30 % ja ruotsinkielisistä 14 %. Työvoiman ulkopuolisista ryhmistä kuitenkin opiskelijat ja varusmiespalvelustaan

suorittavat ovat ainoastaan väliaikaisesti poissa työvoimasta. Tästä syystä tarkasteltaessa koetun henkilökohtaisen työllisyys-tilanteen vaikutusta muuttohalukkuuteen ovat nämä ryhmät mukana.

Pessimistinen käsitys omista työmahdollisuuksista asuinpaikkakunnalla vaikutti muuttohalukkuutta lisäävästi.

Taulukko 33. Muuttohalukkuus työllisyysnäkökymien mukaan (%)

Muutto- aikomus	Työmahdollisuudet		Yht.
	ainakin kohtalaiset	huonot tai ei ollenkaan	
ei aio muuttaa	85.5	75.5	80.7
muuttaa kunnan sisällä	7.8	12.9	10.2
muuttaa kunnasta pois	6.7	11.6	9.1
	100.0 (179)	100.0 (163)	100.0 (342)

Pessimistinen näkemys mahdollisuuksistaan saada työtä asuinpaikkakunnaltaan lisäsi muuttohalukkuutta. Niinpä vain 7 % niistä, jotka olivat työllistymiskysymysten suhteen optimistisia aikoi muuttaa pois kunnasta. Niistä taas, jotka pitivät työnsaanti-mahdollisuuksiaan heikkoina, aikoi 12 % muuttaa pois nykyisestä asuinkunnastaan.

Työllisistä varsinkin toimihenkilöt olivat muita useammin harkin-neet muuttoa. Erityisesti ruotsinkielisten toimihenkilöiden kohdalla muuton harkinta oli yleistä. Tulos on odotettu, sillä toi-mihenkilöt pitivät työmahdollisuuksiaan heikoimpina kuin työn-tekijät. Työnantajien ja yrittäjien muuttohalukkuus oli vähäi-sintä, vaikka he näkivät oman työnsä ulkopuoliset työmahdolli-suudet heikoimpina.

Palkansaajilla eivät työhön liittyvät riskit, irtisanomisen uhka, pakkolomautus tai toisiin töihin siirtäminen lisänneet muuttohalukkuutta. Myöskään se, oliko työpaikka asuinkunnassa vai muualla, ei vaikuttanut muuttohalukkuuteen.

Vaikka työssä viihtyminen työllisten keskuudessa olikin erittäin yleistä ja tästä syystä viihtymättömien absoluuttinen määrä pieni, voidaan kuitenkin todeta, että työtehtävissä viihtyminen vähentää muuttoalttiutta.

Taulukko 34. Muuttohalukkuus työssä viihtymisen mukaan, % työllisistä

Muuttoaikomus	Työssä viihtyminen			Kaikki
	Erittäin hyvä	melko hyvä	melko huono	
Ei aio muuttaa	81.1	82.1	45.4	80.3
muuttaa kunnan sisällä	11.9	9.3	27.3	11.1
muuttaa kunnasta pois	7.0	8.6	27.3	8.6
	100.0 (143)	100.0 (151)	100.0 (11)	100.0 (305)

Seuraavasta taulukosta ilmenee, että myös työpaikassa viihtyvyys on selvässä yhteydessä muuttohalukkuuteen; viihtyvyyden vähetessä potentiaalisten muuttajien määrä kasvaa.

Taulukko 35. Muuttohalukkuus työpaikassa viihtymisen mukaan, palkansaajat ja yrittäjät (%)

Muuttoaikomus	Erittäin hyvä	melko hyvä	melko huono	Kaikki
Ei aio muuttaa	81.7	79.5	63.2	79.3
muuttaa kunnan sisällä	10.0	10.9	26.3	11.6
muuttaa kunnasta pois	8.3	9.6	10.5	9.1
	100.0 (120)	100.0 (146)	100.0 (19)	100.0 (285)

Ulkomaille muuttoa suunnittelevat olivat tyytyväisiä sekä työhönsä että työpaikkaansa. Toisaalta he kuuluivat alhaimpaan tuloryhmään.

Asuminen

Muuttohalukkuuttahan tiedusteltiin kysymyksellä, johon sisältyi myös halukkuus muuttaa nykyisen asuinkunnan rajojen sisäpuolella. Kysymys tässä muodossa huomioi myös itse asuntoon liittyvät tekijät.

Nykyisestä asunnostaan muuttoa suunnittelevilla oli keskimääräisesti tarkasteltuna pienemmät asunnot kuin niillä, jotka aikovat pysyä paikoillaan. Tulos oli samansuuntainen sekä suomen- että ruotsinkielisten vastanneiden keskuudessa.

Asuinpinta-alan suuruus ei ollut suorassa yhteydessä kunnasta poismuuttoon kunnassa syntyneiden joukossa. Molemmissa kieliryhmissä oli muuttoa suunnitelleilla syntyperäisillä paikkakuntalaisilla suuremmat asunnot kuin muuttoa suunnittelematomilla. Selityksenä kunnan sisäiselle muuttoalttiudelle lienee "liian suuret" asunnot.

Taulukko 36. Asumisväljyys asumisajan, äidinkielen ja muuttohalukkuuden mukaan. Asumisväljyys mitattuna m²/hlö.

Muuttoaikomus	Suomenkieliset				Ruotsinkieliset				Kaikki
	Vähint. 10 v.	Yli 10 v. per.	Synty- Yht. per.	Yht.	Vähint. 10 v.	Yli 10 v. per.	Synty- Yht.	Yht.	
Ei aio muuttaa	29.6	32.2	28.8	30.9	31.3	33.8	30.3	31.7	31.5
Muuttaa kunnan sisällä	22.9	24.6	34.2	25.1	28.2	10.0	31.5	28.1	26.4
muuttaa kunnasta pois	21.8	28.9	28.4	24.1	20.2	24.1	30.8	27.1	25.2
	(62)	(68)	(18)	(148)	(39)	(87)	(123)	(249)	(397)

Asumisväljyyden ohella myös varustetaso on tärkeä asumistason indikaattori; voidaan olettaa, että muuttohalukkuus on sitä suurempi mitä huonompi on asunnon varustetaso. Tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, ettei varustetaso ollut suorassa yhteydessä muuttoalttiuteen. Suomenkielisten joukossa oli muuttoa suunnittelevilla huonompi asuntojen varustetaso kuin niillä, jotka eivät olleet suunnitelleet muuttoa. Sen sijaan ruotsinkielisten kohdalla tilanne oli erilainen, sillä heillä oli muuttoa kunnan sisällä suunnittelevilla paremmin varustetut asunnot kuin muuttoa aikomattomilla.

Muuttohalukkuuteen vaikutti ratkaisevasti myös asunnon hallintasuhte, sillä omistusasunnoissa asuvat vaikuttivat vähiten muuttohalukkailta. Vanhempiensa luona asuvista vain noin viidesosa oli ajatellut poismuuttoa, vaikka kotoa muuttaminen yleensä kuuluu väistämättömänä tiettyyn elämänvaiheeseen. Yli puolet näistä muuttohalukkaista ajatteli muuttaa johonkin toiseen kuntaan, suomenkielisistä kotona asuvista ja muuttoa suunnitelleista ei sen sijaan ainutkaan suunnitellut muuttoa kunnan sisällä.

Taulukko 37. Muuttohalukkuus asunnon hallintasuhteen mukaan (%)

	Asunnon hallintasuhte				Kaikki
	Vanhempien luona	Omistus asunto	Vuokra-asunto	työsuhte-asunto	
Ei aio muuttaa	80.7	91.3	74.2	55.4	82.2
muuttaa kunnan sisällä	7.0	5.7	12.9	23.2	9.4
muuttaa pois kunnasta	12.3	3.0	12.9	21.4	8.4
	100.0 (57)	100.0 (230)	100.0 (70)	100.0 (56)	100.0 (413)

Suurinta muuttohalukkuus oli työsuhteasunnossa asuvien keskuudessa, sillä lähes joka neljäs aikoi muuttaa kunnan sisällä ja joka viides kunnasta pois.

Kielen mukaan tarkasteltuna havaittiin ruotsinkielisten kunnasta muuttohalukkuuden olevan suurinta työsuhdeasunnoissa asuvilla (17 %), kun taas suomenkielisisillä vastaavasti vuokra-asunnoissa asuvilla (28 %).

Edellä käsitellyt asunnon ominaisuudet olivat yhteydessä yleiseen asuntotyytyväisyyteen. Asuntotyytyväisyyden ja muuttohalukkuuden välillä vallitsikin voimakas riippuvuus. Asuntoonsa erittäin tyytyväisistä vain 4 % oli ajatellut muuttoa kun vastaavasti asuntoonsa erittäin tyytymättömistä saman ilmoitti jokainen. Eroa kielen mukaan tarkasteltuna oli sikäli, että ruotsinkieliset asuntoonsa tyytymättömät suunnittelivat muuttoa korkeintaan naapurikuntiin kun taas suomenkieliset painottivat tässä yhteydessä enemmän muuttoa pois Uudeltamaalta.

Seuraavassa tarkastellaan muuttohalukkuuden ja asumisympäristön välisiä yhteyksiä.

Mitä enemmän yksilön mielestä asuinympäristöön liittyi haitte-tekijöitä, sitä todennäköisemmin hän oli myös harkinnut muuttoa. Kunnasta muuttoa suunnittelevat kokivat asuinympäristönsä keskimäärin tarkasteltuna yhtä haitallisena kuin ne, jotka aikoivat muuttaa kunnan sisällä. Lähiympäristöönsä erittäin tyytyväisistä oli vain 12 % harkinnut muuttoa. Sen sijaan lähes joka toinen hyvin tai melko tyytymättömistä oli suunnitellut muuttoa (puolet näistä muuttoa pois kunnasta).

Suomenkielisten ei tarvinnut välttämättä olla tyytymättömiä asuinympäristöönsä ollakseen muuttohalukkaita, riitti kunhan tyytyväisyys ei ollut hyvä. Ruotsinkielisisillä ei lähiympäristön kokemisella ja muuttohalukkuudella ollut samaa yhteyttä.

Yhteenvedonomaaisesti voidaan todeta, että asuinympäristöön liittyvillä tekijöillä sekä toisaalta suhtautumisella asuinympäristöön oli huomattava vaikutus muuttohalukkuuteen. Erityisesti suomenkieliset reagoivat puutteisiin ja tyytymättömyyteen pyrkimällä muuttamaan.

Vapaa-aika ja muuttohalukkuus

Sukulaisuus- ja ystävyysiteiden kiinteyden ja muuttohalukkuuden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Voitiin kuitenkin havaita, että mitä kiinteämmät sukulaisuus- ja ystävyyskontaktit olivat, sen vähemmän ilmeni muuttohalukkuutta (liitetaulukko 8).

Myöskään sosiaalisten suhteiden (edelliseen lisättynä tansseissa, ravintoloissa, diskoissa yms. -käynnit) kiinteyden ja muuttohalukkuuden välille ei muodostunut tilastollisesti merkitsevää eroa mikä johtui siitä, että suomen- ja ruotsinkielisillä kehitys tässä suhteessa oli päinvastainen: suomenkielisillä sosiaalisten kontaktien tiheys hieman vähensi muuttohalukkuutta, mutta ruotsinkielisillä taas lisäsi sitä.

Aktiivisten harrastusten (ulkoilun, liikunnan, omaehtoisen kulttuurin, käsitöiden, askartelun jne.) ei voitu todeta vaikuttavan muuttohalukkuuteen. Voitiin kuitenkin havaita, että suomenkielisistä keskimääräistä muuttohalukkaampia olivat aktiivisten harrastusten suhteen passiivisimmat (liitetaulukko 9).

Passiivisilla vapaa-ajankäyttömuodoilla tarkoitettiin vastaanottavaa toimintaa, lähinnä kulttuuripalvelujen käyttöä. Tällaisilla toimilla pyritään yksilön itsensä kehittämiseen. Muuttoalttius oli suurinta niiden joukossa, jotka ainakin "melko usein" ottivat osaa passiivisiin vapaa-ajantoimintoihin. Potentiaalisten kunnasta muuttajien osuus oli varsinkin ruotsinkielisten keskuudessa selvästi yhteydessä passiivisten vapaa-ajantoimintojen suorittamiseen; ei yksikään ruotsinkielisistä harvoin osallistuvista tahtonut muuttaa, mutta sen sijaan jokainen erittäin aktiivisista oli suunnitellut kunnasta muuttoa. Suomalaisten keskuudessa ei yhteys ollut yhtä selvä.

Asuinkunnan ulkopuolelle, mutta ei ulkomaille muuttoa ajatelleista (31 henkeä) vain runsaalla 60 %:lla oli tiedossa mahdollinen tulokunta. Tutkimusalueen sisällä oli muuttohalukkuutta Tenholaan, Tammisaareen ja Hankoon. Helsingin seutu (Helsinki, Kirkkonummi), Lohja ja Turku olivat yleisimpiä muuttokohteita. Muutoista 13 % kohdistui maalaiskuntiin, 19 % läänin pääkaupunkiin ja muihin kaupunkeihin 29 %.

Vaikka kaikilla nykyisestä asuinkunnasta muuttoa harkinneilla ei tulokunta ollutkaan vielä selvillä, lähes kaikki olivat kuitenkin nimenneet läänin, joihin muutto kohdistuisi. Potentiaalisista kunnasta muuttajista 45 % muuttaisi Uudellemaalle. Toiseksi yleisimmin oli ajateltu muuttoa Turun ja Porin läänin, ja kolmanneksi suosituin oli Keski-Suomi. Sen sijaan Ahvenanmaalle ja Vaasan läänin ei juuri muuttohalukkuutta ilmennyt.

Nykyisestä asuinkunnasta muuttoaikeissa olevat olivat yleensä keskustelleet muutosta perhepiirissä. Aloitteen muuttokeskusteluun oli lähes joka toisessa tapauksessa tehnyt haastateltava itse, mutta kolmanneksessa tapauksista oli aloite ollut perheen yhteinen.

V JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Johtopäätöksissä pitäydytään ainoastaan muuttoliikkeiden tarkasteluun ja alueellisiin ongelmiin, sillä yleisiä siirtolaisuutta vähentäviä toimenpiteitä on esitetty mm. suomenruotsalaisen siirtolaisuuskomitean mietinnössä.

Vaikka tutkimusalueen kunnista siirtolaisuus onkin ollut laajaa, on myös maan sisäisellä muuttoliikkeellä ollut huomattava merkitys koko alueen ja yksittäisten kuntien kehitykselle. Joidenkin kuntien muuttoliikkeen kehitys on ollut epätasaista ja poukkoilevaa. Kuntaan muuttaneista ja osaltaan myös syntyperäisistä paikkakuntalaisista ei syystä tai toisesta ole tulut pysyviä kuntalaisia. Haastattelututkimuksen perusteella muualta muuttaneet olivat muuttoalttiimpia. Näin vaikuttaisi olevan tilanne esimerkiksi Hangossa ja Tenholassa sekä erityisesti Pohjassa, jonka viime vuosikymmenen muuttotase oli jopa negatiivinen, vaikka tulomuutto ei tyrehtynytäkään. Sen sijaan Inkoo ja Tammisaari ovat pystyneet väestömääräisesti hyötymään jokseenkin runsaasta tulomuutosta Siuntiotakin enemmän, jonka tulomuutto viime vuosikymmenellä oli korkein. Kuntatasolla on siis eri tavalla pystytty sitomaan tulomuuttajat paikkakuntaan.

Lähtöalueen kannalta siirtolaisuuden ongelmat ovat toisaalta maastamuuton laajuus ja toisaalta palumuutto. Tuloksista kävi ilmi, että suurinta lähtömuutto on ollut kaupunkikunnista, jotka myöskään eivät ole kyenneet pitämään palumuutolla muuttotappioitaan yhtä alhaisina kuin maalaiskunnat, joista esim. Pohja sai suhteellisen vähän vuotuista muuttotappiota huolimatta korkeasta lähtömuutosta.

Maastamuutossa ovat sekä pohjalaiset että tammisaarelaiset olleet aliedustettuina, mikä vaikuttaa myös muuttotaseeseen. Pohjan muuttotappion vähäisyys voi suurelta osalta johtua siitä, että kunnan kielirakenteen ansiosta suomenkielisille paluu ja asettuminen Pohjaan ainakin välittömästi palumuuton jälkeen (vrt. maastamuutto) on helppoa. Tammisaaren suuri muuttotappio johtuu osaksi

ruotsinkielisten vähäisestä paluumuutosta; on ilmeistä, että Tammi-
saaresta siirtolaisiksi lähteneet suomenkieliset ohjautuvat paluu-
muutossa suomenkielisemmille alueille, eli niille seuduille, joista
mahdollinen muutto Tammisaareen on aikoinaan tapahtunut. Tammisaa-
ri on toiminut muuttoetappina.

Inkoo, Siuntio ja Karjaa olivat kuntia, joissa suomenruotsa-
laisten osuus maastamuutossa oli suhteellisesti suurin. Kui-
tänkin muuttotappioltaan kunnat poikkeavat toisistaan, sillä
Karjaan tappio oli suurin. Ilmiön selityksenä on ilmeisesti
kuntien väliset erot kehitysasteessa ja kehityksen nopeudessa,
mitä osaltaan heijastelee myös maassamuutton vilkkaus. Karjaan
elinkeinoelämässä ei enää viime aikoina ole tapahtunut suuria
muutoksia palveluammattien ollessa vahvassa asemassa. Tällöin
voi työpaikkarakenne olla esteenä paluumuutolle, varsinkin am-
mattitaitoisten työntekijöiden osalta. Näiden paluu taas on
mahdollista kehittyviin lähikuntiin, kuten Siuntioon ja In-
kooseen, jonne myös ruotsinkielisten paluumuuttoa on tapahtu-
nut laajemmassa määrin.

Tenhola ja Hanko edustavat kuntia, joissa ruotsinkieliset ei-
vät ole olleet maastamuutossa jatkuvasti ylliedustettuina. Han-
gon, kuten Karjaan ja Tammisaarenkin, suurien muuttotappioiden
osasyynä lienee juuri työpaikkarakenteen stabiilisuus. Tenho-
lan saama muuttovoitto oli viime vuosikymmenen alun suomenkie-
listen paluumuuton aiheuttamaa. Tuolloin Tenholassa teollisuus
kehittyi voimakkaasti, mutta kunta ei ole pystynyt välttymään jäl-
keenpäin muuttotappiosta kuntien välisessä muuttoliikkeessä.

Maassa- ja maastamuuttoa ei tulisi tarkastella toisistaan eril-
lisenä ilmiönä. Jatkuva kovin suuri tulo- ja lähtömuutto, toi-
sin sanoen kaiken aikainen väestön vaihtuminen, saa aikaan kun-
tatasolla jatkuvuuden heikkenemistä eri aloilla. Tämä luo epä-
varmuutta ja mm. sosiaalisten siteiden lyhytaikaisuuden luomaa
irrallisuutta, mikä voi aiheuttaa muuttopaineita.

Tulomuuttoa kuntaan ei olisi nähtävä ainoastaan työvoimapolitiiselta kannalta välttämättömänä ilmiönä, kun vallitsee pulaa työvoimasta, vaan myös sosiaalisena koko yhteisöä koskevana muutoksena. Myöskään lähtömuuttoa ei tulisi pitää laskusuhdanteessa vain työllisyyttä helpottavana tekijänä, vaan jälleen osana koko yhteisön sosiaalista muutosta, jonka seuraukset pääosiltaan ovat kielteisiä.

Asumiseen liittyvät tekijät kohosivat yksilötasolla suurimmaksi muuttohalukkuutta luovaksi elämänalueeksi. Mutta myös työpaikassa ja työtehtävissä viihtymättömyys sekä epävarmuus työllisyydestä synnyttivät muuttopaineita.

Pyrittäessä lisäämään työviihtyvyyttä erityistä huomiota tulisi kiinnittää yksityisten suurten työpaikkojen työviihtyvyyteen. Olisi pyrittävä mahdollisimman tarkoituksenmukaiseen työn ja työntekijän koulutuksen vastaavuuteen, pyrittävä lisäämään työntekijän mahdollisuuksia työtehtävien järjestelyyn ja työtahdin säätelyyn ja lisättävä työpaikan sisäistä tiedotustoimintaa. Työpaikalla tulisi olla myös mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen työntekijöiden kesken.

Työpaikan ilmapiiriä tulisi pyrkiä parantamaan sekä työtovereiden keskinäisiä suhteita että esimies-alainen -suhteita edistämällä. Työtovereiden välisten suhteiden ollessa riippuvaisia työyhteisöön kuuluvien äidinkielestä, kysymys muodostuu ongelmaksi. Ruotsinkielisten viihtyvyys oli parasta omakielisten työtovereiden parissa, mutta suomenkielisten kohdalla ei työtovereiden äidinkielellä ollut merkitystä. Keskittyminen kieliryhmittäin, etenkin ruotsinkielisillä, oli erittäin yleistä.

Muuttoliikkeen kannalta kuntien tulisi erityisesti kiinnittää huomiota asunto- ja tonttipolitiikkaan. Paikkakunnalle muuttavalle työvoimalle tulisi pystyä tarjoamaan vaihtoehtoisia asu-
mismuotoja, esim. mahdollisuutta oman asunnon hankintaan tai ns. vapaan vuokra-asunnon saamiseen. Vuokra-asuntotilannetta kunnat voisivat helpottaa mm. hankkimalla hallintaansa ja korjaamalla nykyisin käytössä olevat työsuhdeasunnot, joissa viihtyvyys on heikkoa työnantajaan olevan sidonnaisuuden ja asuin-
ympäristön sosiaalisen homogeenisuuden takia. Pienissä kunnissa kerrostalojen rakentaminen varsinaisen keskustan ulkopuolelle ei näyttäisi parhaalta ratkaisulta, koska ne suuressa määrin toimivat läpikulkupaikkoina: asukkaiden vaihtuvuus on suuri ja sosiaalinen kanssakäyminen vähäistä. Pientalorakentamista ja -asumista suosimalla, myös taajamien keskuksien pientalot säilyttämällä, voitaisiin asumisviihtyvyyttä lisätä.

Kuntien vuokra-asuntotuotannossa olisi huolehdittava asuntojen asianmukaisesta varustetasosta. Vuokraamispolitiikassa olisi huolehdittava siitä, että vuokralainen saa tarpeitaan (mm. koko) vastaavan asunnon. Erityisesti suomenkieliset ja paikkakunnalle muuttaneet arvostivat asuntoon liittyviä materiaalisia puolia, ja jo vähäinen tyytymättömyys vaikutti muuttoalttiuteen. Muuton yhteydessä koettu pettymys lisää vieraantumisen kautta sekä sosiaalisia ongelmia että uudelleenmuuttohalukkuutta. Tämä on syytä muistaa myös ajateltaessa esimerkiksi Ruotsista palaavien sijoittumista.

Asumistyytyväisyyteen oli ympäristön kielirakenteella, etenkin omakielisille alueille keskittyneille ruotsinkielisille, huomattava merkitys. Heillä paras viihtyvyys oli omakielisessä ympäristössä. Suomenkielisillä, joilla keskittymistä ei juuri ilmennyt, tyytyväisyys ei vähentynyt, vaikka naapuristossa asui ruotsinkielisiäkin. On kuitenkin huomattava, että suomenkieliset olivat eristyneempiä naapureistaan.

Asunto-oloista ei kuitenkaan voitu löytää selitystä pitkien etäisyyksien muutoille, sillä epätyytyttävään asumiseen pyrittiin löytämään ratkaisu yleensä oman kunnan alueelta tai naapurikunnista, mikä ei välttämättä aiheuta työpaikan muuttumista.

Syyt muuttohalukkuuteen naapurikuntia kauemmaksi ovat ilmeisesti löydettävissä yleisestä viihtymättömyydestä ja juurettomuudesta. Tähän viittasi suomenkielisten ja paikkakunnalle muuttaneiden herkkä reagointi puutteellisiin työ-, asunto- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Ruotsinkielisten kuntaan muuttaneiden mahdollisuudet sopeutua ja kiinnittyä uuteen asuinpaikkaan ovat ilmeisesti suhteellisen hyvät, sillä heidän muuttohalukkuutensa väheni voimakkaasti kunnassa asutun ajan myötä. Ruotsinkieliset olivat muuttaneet kuntiin lähiseudulta kun taas suomenkieliset mitä suuremmassa määrin muualta Suomesta.

Suomenkielisten muuttaneiden kiinnittyminen oli erittäin vaikeaa ja eristäytyminen harrastustoiminnasta ja sosiaalisista suhteista yleistä. Heikko kiinnittyminen heijastui myös työ- ja asunnontyytymättömyyteen. Kuntien tulisi lisätä tiedotustoimintaansa erilaisista opiskelu- ja harrastus- samoin kuin yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuuksista molemmilla kielillä. Tulisi myös pyrkiä löytämään keinot suomenkielisten ja kuntaan muuttaneiden eristäytyneisyyden murtamiseksi ja heidän saamiseen aktiiviseen vapaa-ajanviettoon.

Ruotsinkielisten joukossa taas vapaa-ajantoiminnoiltaan aktiivisimmat olivat muuttohalukkaimpia. Tällaisia olivat mm. kulttuuriharrastuksiin ja urheilutoimintaan osallistuvat. Yleensä muuttoliike valikoi aktiivisinta väestönosaa. Tässä tapauksessa ilmeisesti ruotsinkielisten aktiivisuus vapaa-ajantoiminnoissa ei pysty purkautumaan tarjolla olevien mahdollisuuksien puitteissa ja pyritään lähemmäksi parempia harrastusmahdollisuuksia ja kulttuuripalveluja, mikäli kielitaidottomuus ei ole esteenä. Asumiseen liittyvät ongelmansaahan suomenruotsalaiset pyrkivät ratkaisemaan lähimuutolla.

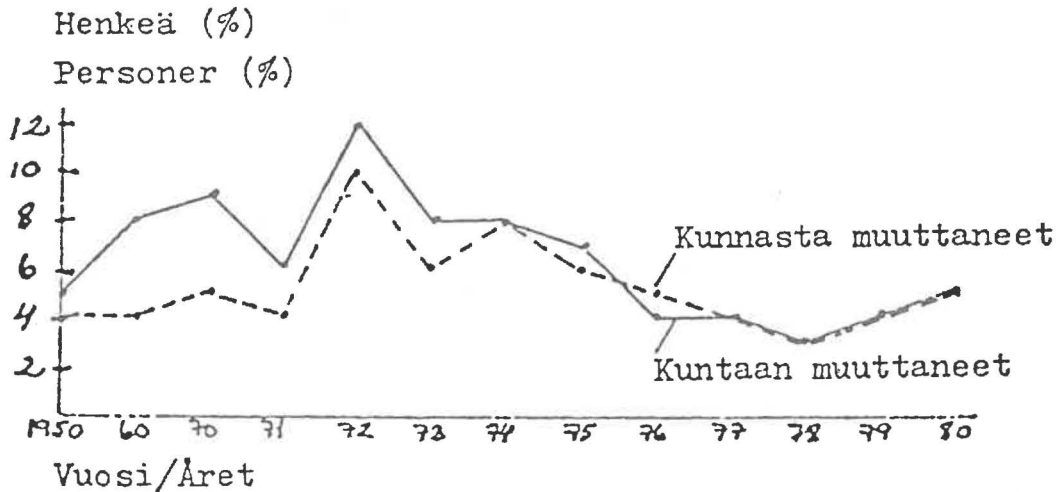
Yhteenvedona voidaan todeta, että sekä suomenkielisten että ruotsinkielisten muuttohalukkuuteen voitaisiin ilmeisesti vaikuttaa erilaisia harrastus- ja kulttuurimahdollisuuksia lisäämällä sekä kehittämällä tiedotustoiminta tehokkaaksi.

Yksilötason siirtolaisuuden syistä on haastatteluaineiston pohjalta vaikea tehdä johtopäätöksiä. Havaittiin kuitenkin, että maastamuuttoaikeissa olevat (kaikki suomenruotsalaisia) olivat tyytyväisiä asumiseen ja työhön. Kun aikaisemmin suomenruotsalaisen muuttoliikkeen seurauksena osa heidän sosiaalisista siteistään on Ruotsissa, on useissa tapauksissa maastamuutto luonnollinen ratkaisu tälle väestöryhmälle, koska sosiaalinen verkosto on tulomaassa jo valmiina. Eräs ratkaisu maastamuuton hillitsemiseksi olisi luoda sosiaalisesti turvalliset olosuhteet. Tässä yhteydessä on huolehdittava myös paluumuuton onnistumisesta (asunto, työ jne.). Keinoina paluumuuton edistämiseksi on asiallinen tiedottaminen vallitsevista olosuhteista Ruotsissa asuville mm. Ruotsin suomenruotsalaisten järjestöjen avulla. Toisaalta myös tiedottaminen suomenruotsalaisen siirtolaisuuden merkityksestä kuntien kehitykselle ja toisaalta siirtolaisuuteen liittyvistä ongelmista maassa asuville voisi olla täydentävä toimenpide.

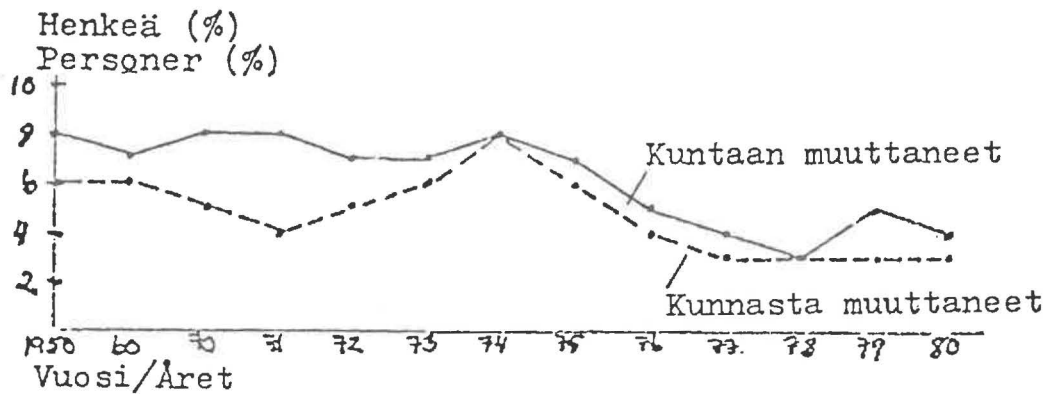
Yleensä alueellisesta ja kunnallisesta tutkimustoiminnasta voisi sanoa, että kunnallinen tilastointi tulisi yhdenmukaistaa. Toisaalta pitkien väliaikojen valtakunnalliset tutkimukset eivät anna kuntatasolle riittävästi tietoa päätöksentekoa varten. Tästä syystä kuntien tulisi mm. muuttoliikettä silmälläpitäen seurata kuntalaisten elinolosuhteita, mm. kartoittamalla alueittain asumiseen liittyviä puutteita ja haittoja sekä asukkaiden toivomuksia. Samoin olisi mahdollisuuksien mukaan kartoitettava työpaikoittain viihtyvyyttä estäviä tekijöitä, ja yleensäkin pyrkiä selvittämään kuntalaisten viihtyvyyttä. Kunta voi yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa ryhtyä tulosten pohjalta toimenpiteisiin, joilla viihtyvyyttä ja tätä kautta osaltaan paikallaan pysyvyyttä voidaan edistää. Myös kunnallisen lähidemokratian merkitystä on tässä yhteydessä korostettava. Lopuksi on huomattava, että yksilötason selvitykset tuovat lisää ennustettavuutta tilastollisten ennusteiden tueksi.

LIITETAULUKOT 1-10

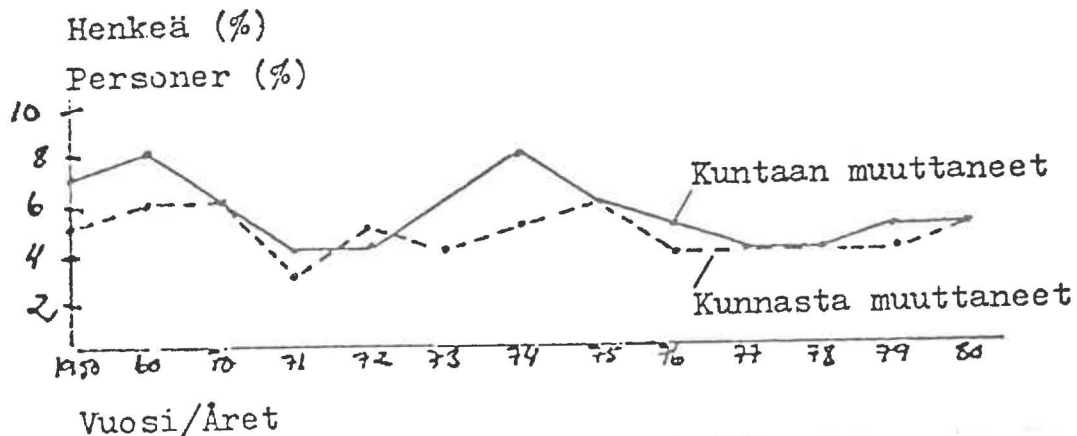
Liitetaulukko 1. Hangon ja muiden kuntien välinen muuttoliike vv. 1950-80

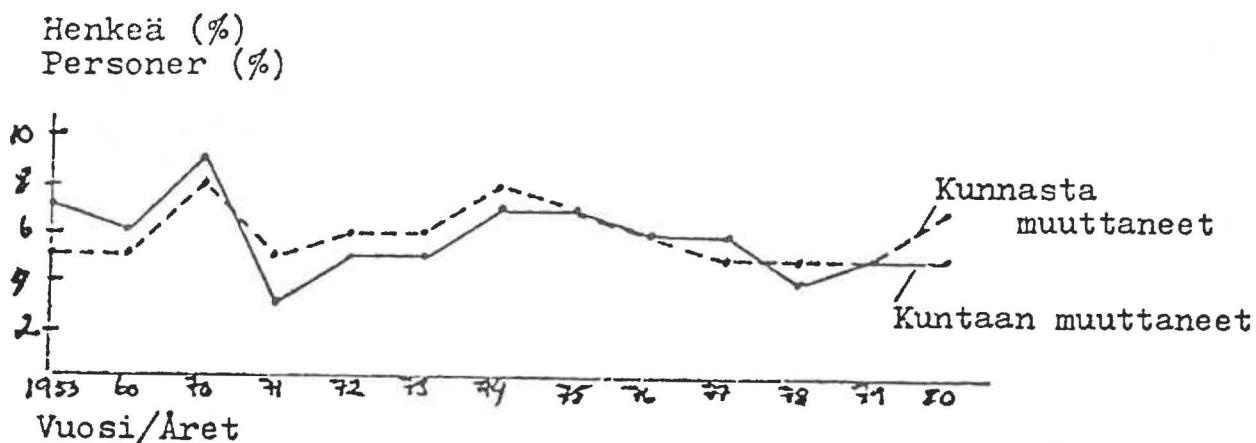
Liitetaulukko 2. Tammisaaren ja muiden kuntien välinen muuttoliike vv. 1950-80

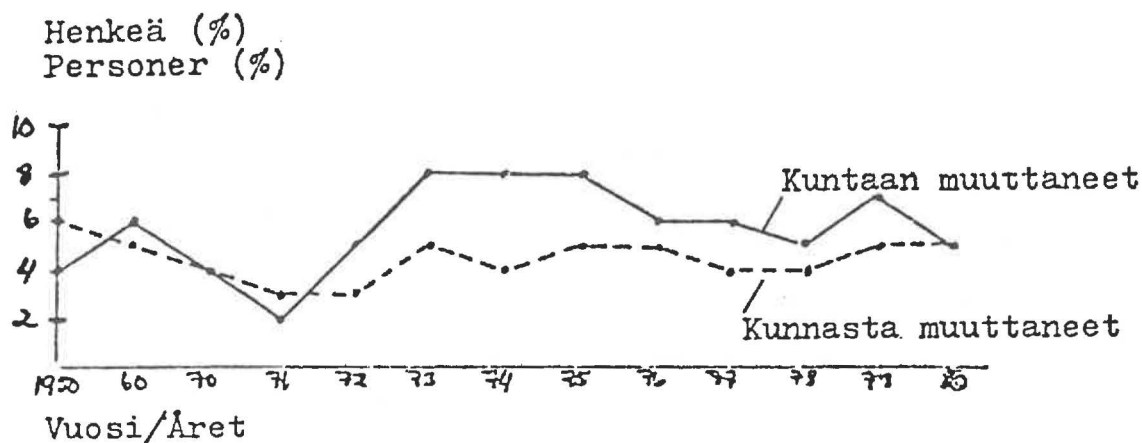
Liitetaulukko 3. Karjaan ja muiden kuntien välinen muuttoliike vv. 1950-80

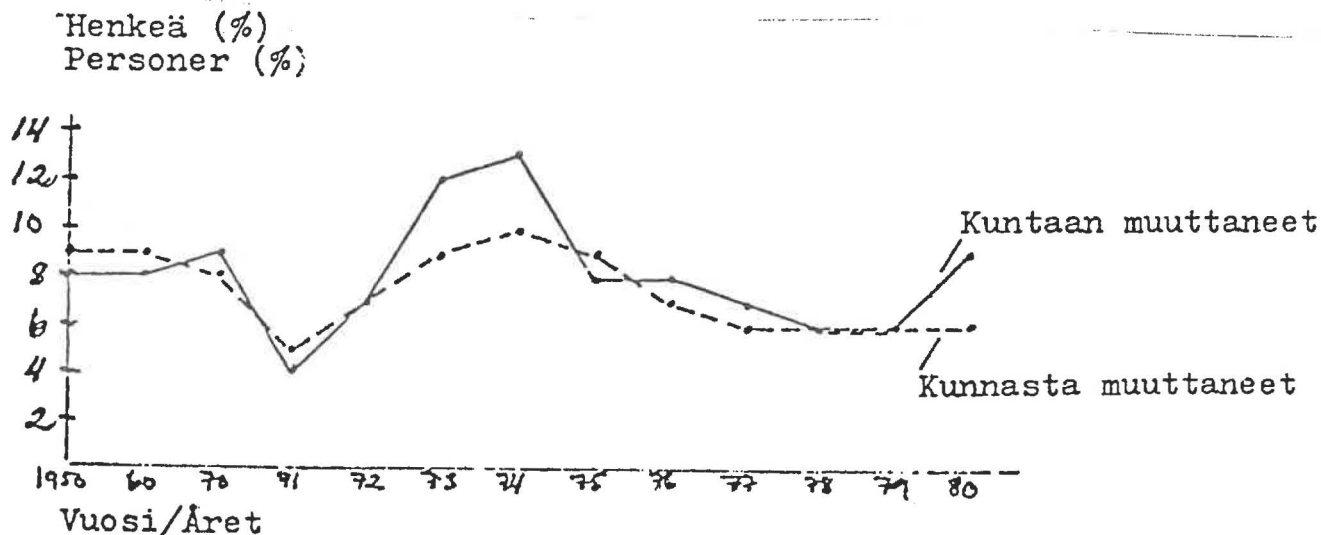
Liitetaulukko 4. Pohjan ja muiden kuntien välinen muuttoliike
vv. 1950-80

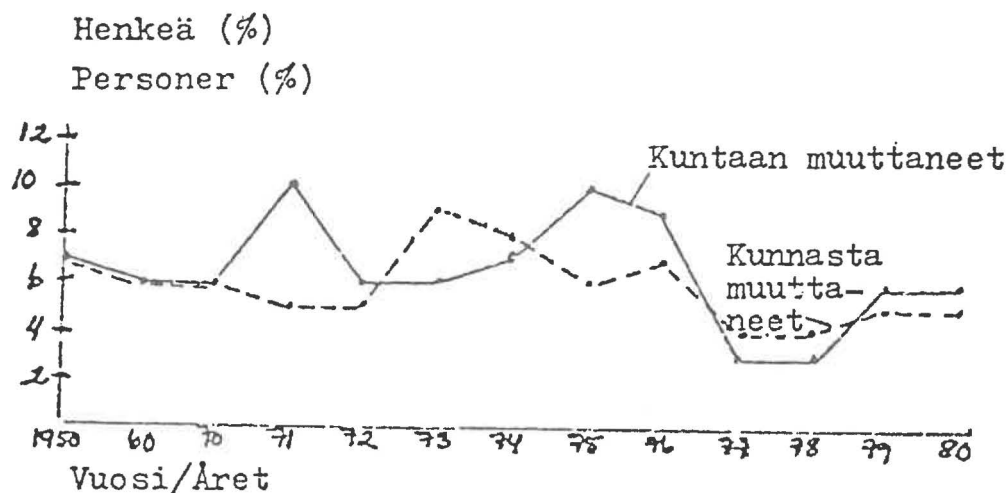
Liitetaulukko 5. Inkoon ja muiden kuntien välinen muuttoliike
vv. 1950-80

Liitetaulukko 6. Siuntion ja muiden kuntien välinen muuttoliike
vv. 1950-80

Liitetaulukko 7. Tenholan ja muiden kuntien välinen muuttoliike
vv. 1950-80

Liitetaulukko 8. Muuttohalukkuus sukulaisuus- ja ystävyys-suhteiden tiheyden mukaan (%)

	sukulaisuus- ja ystävyyskontaktien tiheys			
	harvoin	aika usein	usein	kaikki
ei aio muuttaa	78.8	82.0	84.6	82.1
muuttaa kunnan sisällä	12.1	8.8	8.5	9.4
muuttaa kunnasta pois	9.1	9.2	6.9	8.5
	100.0 (99)	100.0 (184)	100.0 (130)	100.0 (413)

Liitetaulukko 9. Muuttohalukkuus aktiivisten harrastusten useuden ja äidinkielen mukaan (%)

	Suomenkieliset				Ruotsinkieliset			
	hyvin usein	aika usein	Yht.	Yht.	hyvin usein	aika usein	Yht.	Yht.
ei aio muuttaa	61.8	75.4	73.6	71.7	90.2	89.4	85.7	88.1
muuttaa kunnan sisällä	26.5	10.8	11.3	14.5	4.9	5.3	8.6	6.5
muuttaa pois kunnasta	11.7	13.8	15.1	13.8	4.9	5.3	5.7	5.4
	100.0 (34)	100.0 (65)	100.0 (53)	100.0 (152)	100.0 (61)	100.0 (95)	100.0 (105)	100.0 (261)

Liitetaulukko 10. Muuttohalukkuus passiivisten harrastusten ja äidinkielen mukaan (%)

	Suomenkieliset				Ruotsinkieliset			
	hyvin usein	melko usein	Yht.	Yht.	hyvin usein	melko usein	Yht.	Yht.
ei aio muuttaa	76.2	64.5	77.1	71.7	94.9	87.3	82.8	88.1
muuttaa kunnan sisällä	16.7	16.1	10.4	14.5	5.1	7.4	6.9	6.5
muuttaa pois kunnasta	7.1	19.4	12.5	13.8	-	5.3	10.3	5.4
	100.0 (42)	100.0 (62)	100.0 (48)	100.0 (152)	100.0 (79)	100.0 (95)	100.0 (87)	100.0 (261)

LÄHDELUETTELO

- Askola, Irja: Asuminen, työ ja vapaa-aika Lohjalla. Lohjan elinkeinotutkimus. Raportti 3. Lohja 1976.
- Elinolosuhdetiedustelu 1978: Tuloksia suomalaisten elinoloja kartoittaneesta haastattelututkimuksesta. Tilastokeskus. Tutkimuksia N:o 51. Helsinki 1979.
- Hietala, Kari: Muuttohalukkuus ja informaatio. Työvoimaministeriö, Suunnitteluosasto, siirtolaisuustutkimuksia 7. Helsinki 1974.
- Hilpinen, J.: Muuttoliike, työhönosallistuminen ja suhdanteiden eteneminen työllisyydessä. Suomen Pankin julkaisuja D:39. Helsinki 1976.
- Koski, Riitta: Muuttohalukkuus ja siihen vaikuttavat tekijät Vaasan läänissä. Vaasan kauppakorkeakoulun julkaisuja. Tutkimuksia N:o 34, maantiede 19. Vaasan kauppakorkeakoulun tutkimuslaitos. Vaasa 1975.
- Lindström, Kai: Työpaikan vaihtoprosessi. Tutkimus työpaikan vaihdon syistä ja vaihdon tuloksesta. Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia B:39 - 1979. Turku 1979.
- Pohjanpalo, Olli: Vapaa-ajan käyttötutkimus. Kirjallisuusselvitys. Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto. Yleis selvityksiä 47. Helsinki 1979.
- Työvoimatiedustelu, koulutus- ja ammattirakennetilasto 1978. Tilastotiedotus N:o 1979:9. Tilastokeskus. Helsinki 1979.
- Valkonen, Tapani: Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa. Helsinki 1974.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

Siirtolaisuustutkimuksia A

- A 1 Koivukangas, Olavi: Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailman sodan jälkeen. Kokkola 1975, 262 s.
- A 2 Virtaranta, Pertti: Amerikansuomen sanakirja. (in press).
- A 3 Kalhama, Maija-Liisa (toim.): Ulkosuomalaisuuskongressin 27.-28.6. 1975 esitelmät ja puheenvuorot. Jyväskylän Kesä - Jyväskylä Arts Festivals 24.6. - 3.7. 1975. Turku 1975, 104 s.
- A 4 Koivukangas, Olavi, Narjus, Raimo ja Sivula, Sakari (toim.): Muuttoliikesymposium 1975. Esitelmät ja keskustelut. Ruissalon kongressihotelli, Turku 20.-21.11. 1975. Vaasa 1976, 186 s.
- A 5 Jäykkä, Eva ja Kalhama, Maija-Liisa (toim.): USA:n 200-vuotisjuhlaseminaari 1976, esitelmät ja tuntisuunnitelmat. Ruissalon kongressihotelli, Turku 2.-3.6. 1977. Turku 1977, 148 s.
- A 6 Sundsten, Taru: Amerikansuomalainen työväenteatteri ja näytelmäkirjallisuus vuosina 1900-39. (English Summary: Finnish American Workers' Theater and Dramaliterature 1900-39). Vaasa 1977, 104 s.
- A 7 Munter, Arja (toim.): Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5. 1978. Esitelmät ja keskustelut. Vaasa 1979, 247 s.
- A 8 Koivukangas, Olavi, Lindström, Kai ja Narjus, Raimo (toim.): Muuttoliikesymposium 1980. Hotelli Rantasipi, Turku 19.-20.11. 1980. Esitelmät ja keskustelut. Turku 1982, 402 s.
- A 9 Korkiasaari, Jouni: Ruotsista Suomeen vuosina 1980-81 palanneet. Turku 1983, 289 s.
- A 10 Juntunen, Alpo: Suomalaisten karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja karkotetut Siperiassa. Helsinki 1983, 314 s. + liitt.
- A 11 Söderling, Ismo: Maassamuutto ja muuttovirrat - vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhdetutkimus. Turku 1983, 429 s.
- A 12 Jaakkola, Magdalena: Ruotsinsuomalaisten etninen järjestäytyminen. Turku 1983, 130 s.

Migrationsstudier B

- B 1 Widén, Bill: Korpobor i Amerika. Åbo 1975, 197 s.
- B 2 Wester, Holker: Innovationer i befolkningsrörligheten. En studie av spridningsförlopp i befolkningsrörligheten utgående från Pefalax socken i Österbotten. Stockholm 1977, 221 s.

Migration Studies C

- C 1 Kero, Reino: Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War. Reprint of Annales Universitatis Turkuensis Ser. B - Tom. 130, Turku 1974. Vammala 1974, 260 pages.
- C 2 Koivukangas, Olavi: Scandinavian Immigration and Settlement in Australia before World War II. Kokkola 1974, 333 pages.
- C 3 Karni, Michael G., Kaups, Matti E. and Ollila, Douglas J. (eds.): The Finnish Experience in the Eastern Great Lakes Region: New Perspectives. Vammala 1975, 232 pages.
- C 4 Kostiainen, Auvo: The Forging of Finnish-American Communism, 1917-1924. A Study in Ethnic Radicalism. Turku 1978, 225 pages.
- C 5 Virtanen, Keijo: Settlement or Return: Finnish Emigrants (1860-1930) in the International Overseas Return Migration Movement. Forssa 1979, 275 pages.
- C 6 Pilli, Arja: The Finnish-language Press in Canada, 1901-1939. A Study in the History of Ethnic Journalism. Turku 1982, 320 pages.

Erikoisjulkaisut

Niitemaa, Vilho, Saukkonen, Jussi, Aaltio, Tauri ja Koivukangas, Olavi (eds.): Old Friends - Strong Ties, the Finnish Contribution to the Growth of the USA. USA:n 200-vuotisjuhla-julkaisu. Vaasa 1976, 349 pages.

Koivukangas, Olavi ja Toivonen, Simo: Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton bibliografia. A Bibliography on Finnish Emigration and Internal Migration. Turku 1978, 226 s.

Koivukangas, Olavi (red./toim.): Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna. Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen. Turku 1980, 100 s.

Kalhama, Maija-Liisa (toim./red.): Suomalaiset Jäämeren rannoilla. Finnene ved Nordishavets strender. Kveeniseminaari 9.-10.6. 1980. Turku 1982, 235 s.

Aikakauslehti

Siirtolaisuus-Migration. Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

ISSN 0780 - 8909

ISBN 951-9266-26-7